

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	3
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	7
I. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	7
ii. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	13
<i>Εισαγωγικά - Κατάσταση κατά τις 31/12/2022</i>	13
<i>Κίνδυνος αναχρηματοδότησης</i>	16
<i>Συναλλαγματικός κίνδυνος</i>	17
<i>Κίνδυνος ρευστότητας</i>	18
III. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ	19
i. ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	19
ii. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	25
iii. ΑΓΩΓΕΣ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ	31
iv. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ	33
IV. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	36
i. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	36
ii. ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ/ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ/ ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	43
iii. ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	51
iv. ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	55

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΤΑ	Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΓΔΔΧ	Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους
ΓεΣΥ	Γενικό Σύστημα Υγείας
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΔΚ	Έκθεση Δημοσιονομικών Κινδύνων
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΜΟ	Ευρωπαϊκό Μεσοπρόθεσμο Ομόλογο
ΕΜΣ	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας
EMTN	Euro Medium Term Note
ΕΤΕπ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΙΕΣΠ	Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών
ΚΔ	Κυπριακή Δημοκρατία
ΚΕΔΙΠΕΣ	Κυπριακής Εταιρείας Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων
ΚΟΑΓ	Κυπριακός Οργανισμός Αναπτύξεως Γης
ΚΦΙΚΒ	Κεντρικός Φορέας Ισότιμης Κατανομής Βαρών
ΜΕΔ	Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια
ΜΣΔΔΧ	Μεσοπρόθεσμη Στρατηγικής Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους
ΟΑΥ	Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας
ΟΔΔ	Οντότητες Δημοσίου Δικαίου
ΟΔΣ	Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος
ΟΕΣ	Οντότητες Ειδικού Σκοπού
ΟΚΥπΥ	Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας
ΣΑΑ	Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΣΕΚ	Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων
ΣΚΤ	Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα
ΣΣΧΑ	Σχέδιο Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά Εισοδήματα
ΤΑΕ Πελατών ΕΠΕΥ	Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών ΕΠΕΥ
ΤΑΕ Πελατών Τραπεζών	Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών Τραπεζών
ΥΣ	Υπουργικό Συμβούλιο

Βάσει του άρθρου 58 του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου του 2014 (Ν.20(Ι)/2014), ο Υπουργός Οικονομικών είναι υπεύθυνος για την εποπτεία των δημοσιονομικών κινδύνων που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίπτωση στα δημόσια οικονομικά. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, ο Υπουργός Οικονομικών ετοιμάζει και υποβάλλει Έκθεση Δημοσιονομικών Κινδύνων μαζί με τον ετήσιο κρατικό Προϋπολογισμό, αναλύοντας τους πιθανούς δημοσιονομικούς κινδύνους που έχει αναγνωρίσει αναφέροντας κα μέτρα μετριασμού τους.

Σε γενικές γραμμές, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι διαχωρίζονται σε κινδύνους που προκύπτουν από το εσωτερικό περιβάλλον και σε κινδύνους από το εξωτερικό περιβάλλον.

Οι κίνδυνοι που προκύπτουν από το **εσωτερικό περιβάλλον**, παρατίθενται πιο κάτω¹:

- Προκλήσεις που προκύπτουν από τον πληθωρισμό, και αυξάνουν τις λειτουργικές δαπάνες, (κυρίως λόγω της αύξησης των τιμών των καυσίμων και ενέργειας), και του κόστους κατασκευαστικών έργων (ένεκα της αύξησης του κόστους των πρώτων υλών).
- Από δάνεια που παραχωρήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια μέσω διαφόρων Οντοτήτων Δημοσίου Δικαίου (ΟΔΔ) και άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών σε φυσικά πρόσωπα και καθίστανται μη εξυπηρετούμενα.
- Ενεργοποίηση ενδεχόμενων υποχρεώσεων που πηγάζουν από κρατικές εγγυήσεις.
- Αύξηση δαπανών για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους λόγω αύξησης των επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και της σταδιακής απόσυρσης του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ καθώς και της πολιτικής που θα ακολουθήσει η ΕΚΤ ως προς την αγορά ομολόγων μέσω της επανεπένδυσης χρέους που λήγει στο χαρτοφυλάκιο της και κατ' επέκταση αύξησης των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων.
- Από τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις που δύναται να προκύψουν σε βάρος της Δημοκρατίας από μη βιώσιμα συνταξιοδοτικά ταμεία, δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης και αφορούν, μεταξύ άλλων, υποθέσεις σε σχέση με αποφάσεις της Αρχής Εξυγίανσης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.
- Αρνητικές οικονομικές επιδόσεις των Κρατικών οργανισμών, των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των συμβάσεων που έχουν γίνει στα πλαίσια Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα.
- Από ενδεχόμενη επιβολή προστίμων λόγω μη συμμόρφωσης, μερικώς ή πλήρως, με το Κοινοτικό Κεκτημένο, όπως για παράδειγμα η επιβολή προστίμου στα πλαίσια της καταδικαστικής απόφασης σχετικά με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων.

¹ Η σειρά με την οποία αναφέρονται οι κίνδυνοι **δεν** εξαρτάται από την πιθανότητα να συμβούν ή/ και το μέγεθος του αντίκτυπου.

- Επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών από το ΓεΣΥ, κυρίως μέσω ανάγκης χρηματοδότησης των ελλειμμάτων του ΟΚΥΠΥ για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από την περίοδο που έχει καθοριστεί από την σχετική νομοθεσία, και η οποία λήγει στις 31/05/2024, ή/και από τη μη ανάληψη υποχρεώσεων που προβλέπεται από το ΓεΣΥ από το σφαιρικό προϋπολογισμό του ΟΑΥ.
- Απώλεια εσόδων, από τη μη επίτευξη οροσήμων συγχρηματοδοτούμενων έργων και έργων του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ).
- Υπέρμετρες δαπάνες που ενδέχεται να προκύψουν από την αυξημένη ροή μεταναστών.

Οι κίνδυνοι που προκύπτουν από το **εξωτερικό περιβάλλον** αφορούν κυρίως τα πιο κάτω²:

- Η συνέχιση των πληθωριστικών πιέσεων λόγω της συνεχιζόμενης σύρραξης μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας.
- Άλλες αρνητικές εξελίξεις στις οικονομίες άλλων χωρών με επιπτώσεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς της κυπριακής οικονομίας, που θα οδηγήσουν σε χαμηλότερο (από τον προβλεπόμενο) ρυθμό ανάπτυξης και επιδείνωσης των δημοσιονομικών δεικτών, (π.χ. δημοσιονομικό ισοζύγιο, δημόσιο χρέος, ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών), καθώς και του επιπέδου ανεργίας.
- Συνέχιση ή και επιβολή νέων κυρώσεων στη Ρωσία και τη Λευκορωσία, με άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της Κυπριακής οικονομίας και κατά κύριο λόγο τον τομέα των υπηρεσιών. Οι επιπτώσεις αυτές περιλαμβάνουν την περαιτέρω διατάραξη της εφοδιαστικής αλυσίδας, καθώς και σημαντική αύξηση του πληθωρισμού, ο οποίος διαβρώνει το πραγματικό εισόδημα των πολιτών, με αρνητικές επιπτώσεις στην κατανάλωση και στα έσοδα του κράτους.
- Επιβάρυνση των δημόσιων δαπανών λόγω συνεπειών από την κλιματική αλλαγή όπως φυσικές καταστροφές και ανάγκη για αποζημιώσεις στον γεωργικό τομέα.
- Επιδείνωση γεωπολιτικών εξελίξεων που θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομική δραστηριότητα.

Επισημαίνεται ότι, τα πρόσφατα γεγονότα (βλ. Ρωσική εισβολή και Πανδημία), έχουν αναδείξει την ανάγκη για την διαρθρωτική στήριξη των τομέων παραγωγής, με σκοπό τη δημιουργία μίας ανταγωνιστικής και αυτάρκης οικονομίας. Ως εκ τούτου, και λαμβάνοντας υπόψη τους πιο πάνω κινδύνους, επιβάλλεται η διατήρηση μιας συνετούς οικονομικής πολιτικής υιοθετώντας την κατάλληλη περιοριστική δημοσιονομική πολιτική για αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων και παράλληλα την προώθηση στοχευμένων μεταρρυθμιστικών και επενδυτικών δράσεων που θα ενισχύσουν την ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας, θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας υψηλής προστιθέμενης αξίας και θα απεγκλωβίσουν την οικονομία στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό από τα ορυκτά καύσιμα.

² Η σειρά με την οποία αναφέρονται οι κίνδυνοι **δεν** εξαρτάται από την πιθανότητα να συμβούν ή/ και το μέγεθος του αντίκτυπου.

Τα κύρια μέτρα που έχουν ληφθεί ή προγραμματίζεται να ληφθούν για Μετριασμό των πιο πάνω κινδύνων είναι τα ακόλουθα:

- Μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός σχεδιασμός στην βάση ρεαλιστικών παραδοχών και αυστηρή προσήλωση στον στόχο του ισοσκελισμένου προϋπολογισμού.
- Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις ύψους €1,2 δις μέχρι το 2026, μέσω της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με έμφαση στην πράσινη μετάβαση και τον ψηφιακό μετασχηματισμό.
- Μέτρα ενίσχυσης της ανάπτυξης της και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης της οικονομίας, με τη μετάβαση υφιστάμενων τομέων σε πιο δυναμικές μορφές ανάπτυξης και την προώθηση νέων παραγωγικών τομέων, όπως της τεχνολογίας, της έρευνας, οι οποίοι θα δημιουργήσουν νέες και ποιοτικές θέσεις εργασίας.
- Μέτρα ανακούφισης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν.
- Διαρθρωτικές αλλαγές στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, περιλαμβανομένης της υλοποίησης της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και της ενίσχυσης της διακυβέρνησης και τις εποπτείας των ΟΔΔ.
- Παρακολούθηση από το Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας των δανείων που παραχωρήθηκαν με κυβερνητικές εγγυήσεις σε συστηματική βάση.
- Λήψη σειράς μέτρων για διαχείριση των μεταναστευτικών ροών.
- Προώθηση της εφαρμογής και χρήσης του Προϋπολογισμού στη Βάση Δραστηριοτήτων (χρησιμοποιώντας Δείκτες Απόδοσης/Επίδοσης), καθώς και του Πράσινου Προϋπολογισμού, ως εργαλεία καλύτερης αξιολόγησης και καταμερισμού των δαπανών.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

I. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Εισαγωγικά

Οι μακροοικονομικές παραδοχές αποτελούν τη βάση της διαμόρφωσης της εκάστοτε οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής οι οποίες αντικατοπτρίζονται στην κατάρτιση του κρατικού Προϋπολογισμού. Οποιοσδήποτε μεταβολές στις μακροοικονομικές προβλέψεις δύναται να δημιουργήσουν κινδύνους τόσο από πλευράς εσόδων όσο και από πλευράς δαπανών και κατ' επέκταση να επηρεάσουν αρνητικά την πορεία των δημοσίων οικονομικών και τις χρηματοδοτικές ανάγκες.

Πιο συγκεκριμένα, ο Προϋπολογισμός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε παραμέτρους όπως ο ρυθμός ανάπτυξης, ο πληθωρισμός και η διακύμανση των επιτοκίων. Από τις μεταβολές των πιο πάνω δύναται να επηρεαστούν σημαντικά τόσο τα έσοδα όσο και οι δαπάνες. Η μείωση του ρυθμού ανάπτυξης οδηγεί σε μείωση των εσόδων, ενώ παράλληλα η αύξηση του πληθωρισμού και των επιτοκίων έχουν αποτέλεσμα την ανάγκη για αυξημένες δαπάνες. Μεταξύ άλλων, επηρεάζονται οι κοινωνικές παροχές οι οποίες εξαρτώνται από το επίπεδο απασχόλησης καθώς και η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αποδεικνύεται ότι είναι πολύ σημαντική η στενή παρακολούθηση των μακροοικονομικών εξελίξεων, όπως επίσης και η ανάλυση τους σε σχέση με τις επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά.

Σημειώνεται ότι, το εγχώριο και κυρίως το διεθνές οικονομικό περιβάλλον συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα. Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο Μέρος (I) της παρούσας ΕΔΚ, σημαντικοί κίνδυνοι απορρέουν από την συνεχιζόμενη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και τις κυρώσεις από την ΕΕ και τις ΗΠΑ που έχουν επιφέρει άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Οι επιπτώσεις αυτές σε συνδυασμό με τις συνεχιζόμενες διαταράξεις στις εφοδιαστικές αλυσίδες παρά τη σχετική μείωση των τιμών ενέργειας αλλά και άλλων εμπορευμάτων, διατηρούν ακόμα υψηλό τον δομικό πληθωρισμό. Συνεπακόλουθα, η συνεχιζόμενη περιοριστική πολιτική της ΕΚΤ με την αύξηση των επιτοκίων με επιπτώσεις στο κόστος δανεισμού τόσο του κράτους όσο και των νοικοκυριών και επιχειρήσεων οδηγούν σε συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος τους και δυνητικά σε μείωση στην κατανάλωση και επενδύσεις.

Από την άλλη πλευρά, οι μακροοικονομικές προβλέψεις βασίζονται σε μερική μόνο συμπερίληψη του αντικτύπου των επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων που αναμένεται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΣΑΑ. Πρόσθετες νέες επενδύσεις πέραν αυτών που περιλαμβάνονται στο ΣΑΑ δεν συνυπολογίζονται πλήρως στο βασικό σενάριο, λόγω του ότι είναι δύσκολο στο παρόν στάδιο να ποσοτικοποιηθεί η ετήσια επίπτωση. Οι επενδύσεις αυτές συνδέονται με τους τομείς της ενέργειας, της υγείας και της εκπαίδευσης.

Ανάλυση Κινδύνων

Οι κύριες παραδοχές σε σχέση με το βασικό σενάριο καθώς και οι εκτιμήσεις κινδύνων, συνοψίζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

<u>Μακροοικονομικός Δείκτης</u>	<u>Βασικό Σενάριο</u>	<u>Εκτίμηση Κινδύνων</u>
1. <u>Ρυθμός ανάπτυξης</u>	Συνέχιση του πολέμου μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας, με μερική αποκλιμάκωση, και διατήρηση κυρώσεων προς την Ρωσία.	Περαιτέρω κλιμάκωση του πολέμου μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας ή/και επιβολή νέων κυρώσεων προς την Ρωσία και συνεπακόλουθες επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία
2. <u>Επιτόκια</u>	Η ΕΚΤ θα σταματήσει τις αυξήσεις τον Σεπτέμβριο, με τον καθορισμό των επιτοκίων να παραμένει στη συνέχεια σε αναμονή μέχρι τα μέσα του 2024.	Συνέχιση στην αύξηση των επιτοκίων ή/και παραμονή τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα με επιπτώσεις στην κατανάλωση, στις επενδύσεις καθώς και περαιτέρω αύξηση δαπανών για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους.
3. <u>Πληθωρισμός</u>	Σημαντική μείωση του πληθωρισμού το 2023 σε σχέση με 2022 και περαιτέρω μείωση του το 2024.	Μικρότερη μείωση του πληθωρισμού από την αναμενόμενη, με επακόλουθο τη συνέχιση της διάβρωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών/καταναλωτών.
4. <u>Αγορά Εργασίας</u>	Περαιτέρω μείωση ποσοστού ανεργίας.	Πιο αργή μείωση/στασιμότητα ή/και αύξηση του ποσοστού ανεργίας λόγω των δύσκολων οικονομικών συνθηκών.

Ανάλυση Ευαισθησίας του δημόσιου χρέους

Σημαντική είναι επίσης η ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) του δημόσιου χρέους, που έχει διεξαχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών. Το δημόσιο χρέος αναμένεται ότι θα συνεχίσει την πτωτική του πορεία και να μειωθεί περαιτέρω στο 81,1% του ΑΕΠ εντός του 2023 σε σύγκριση με 86,5% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο, ενώ μέχρι το τέλος του 2026 εκτιμάται ότι θα περιοριστεί κοντά στο 60% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές σε σχέση με το βασικό σενάριο, με στόχο την αξιολόγηση της δυναμικής του.

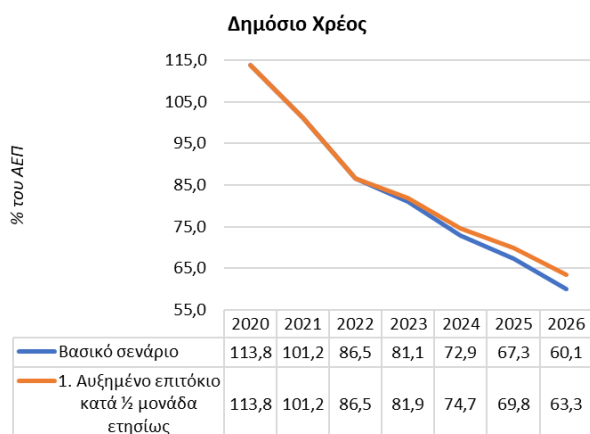
Η εξέλιξη του πρωτογενούς ισοζυγίου και του δημόσιου χρέους, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, παρουσιάζεται στο πιο κάτω διάγραμμα:

Διάγραμμα 1

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα των εναλλακτικών σεναρίων, έχουν ως ακολούθως:

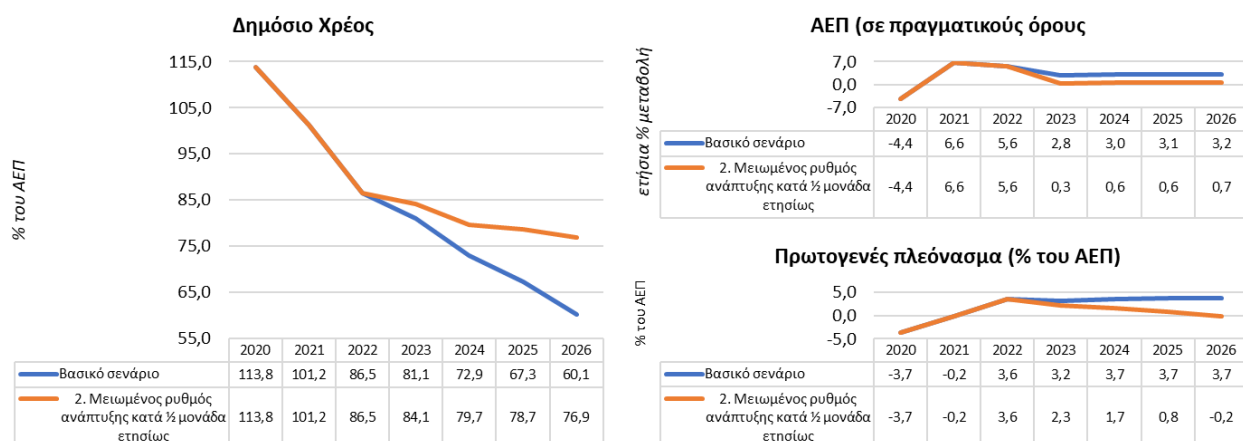
Το εναλλακτικό Σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος συνεχίζει να παρουσιάζει πτωτική τάση πλησιάζοντας το 63,3% του ΑΕΠ το 2026 αποκλίνοντας κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

Διάγραμμα 2

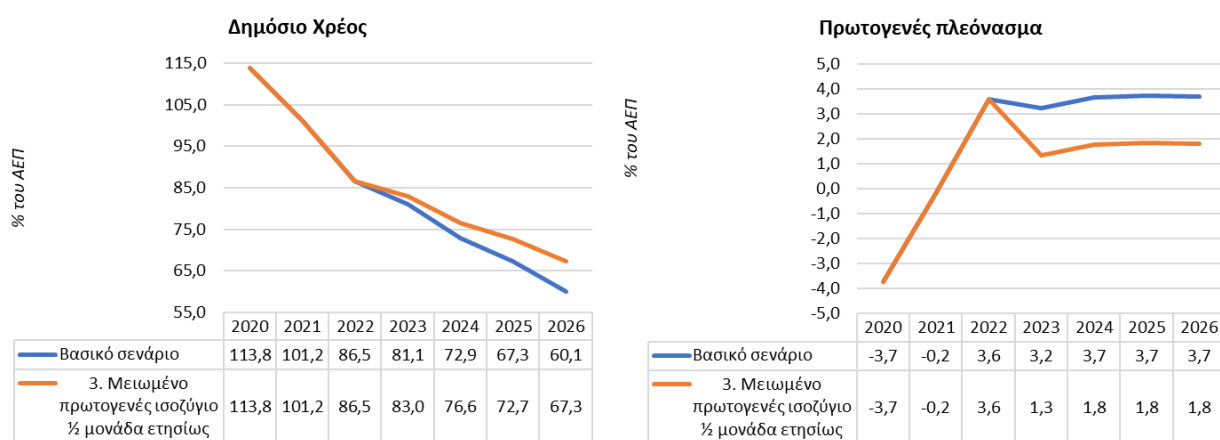
Το εναλλακτικό Σενάριο 2 (μείωση του ρυθμού του πραγματικού ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει σημαντική απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 16,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ και περιορίζεται μόνο στο 76,9% του ΑΕΠ το 2026, εφόσον λαμβάνονται υπόψη οι ιστορικοί αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2013-14

και 2020. Εντούτοις, και στο σενάριο αυτό το δημόσιο χρέος κρίνεται ως βιώσιμο, εφόσον παρουσιάζει σταθεροποίηση ως ποσοστό του ΑΕΠ.

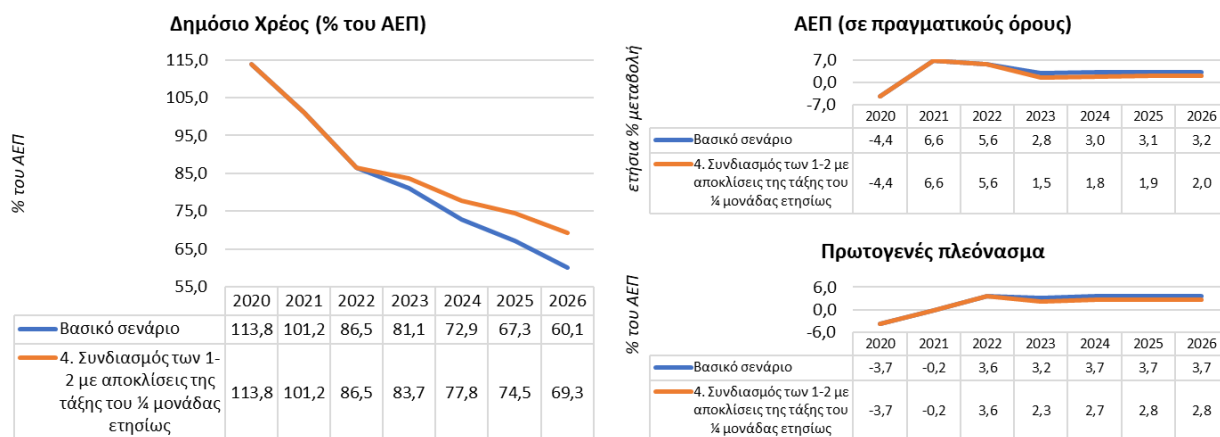
Διάγραμμα 3

Το εναλλακτικό Σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, με το περιθώριο να αυξάνεται σταδιακά κάθε χρόνο. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 67,3% του ΑΕΠ το 2026 το οποίο αποκλίνει κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο.

Διάγραμμα 4

Τέλος, το εναλλακτικό Σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω (κατά το ¼ της τυπικής απόκλισης των 10-ετούς ιστορικών μέσων όρων, ετησίως) αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και μειώνεται στο 69,3% του ΑΕΠ το 2026. Το δημόσιο χρέος, ως εκ τούτου, κρίνεται βιώσιμο.

Διάγραμμα 5

Πιο κάτω παρατίθεται πίνακας με τα αποτελέσματα των πιο πάνω σεναρίων ανάλυσης ευαισθησίας του δημοσίου χρέους:

Σενάρια Πολιτικής	2022	2023	2024	2025	2026
Βασικό σενάριο	86,5	81,1	72,9	67,3	60,1
1. Αυξημένο επιτόκιο κατά μισή μονάδα ετησίως	86,5	81,9	74,7	69,8	63,3
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά μισή μονάδα ετησίως	86,5	84,1	79,7	78,7	76,9
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά μισή μονάδα ετησίως	86,5	83,0	76,6	72,7	67,3
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	86,5	83,7	77,8	74,5	69,3

Πίνακας 1

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Το γεγονός και μόνο ότι οι μακροοικονομικές προβλέψεις στις οποίες βασίζεται ο Προϋπολογισμός είναι κατά γενικό κανόνα συνετές και ρεαλιστικές, καταδεικνύει ότι ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι για τα δημόσια οικονομικά.

Συγκεκριμένα, κατά την ετοιμασία του Προϋπολογισμού για το έτος 2022, προβλεπόταν ελλειμματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο της τάξης του 1,1% του ΑΕΠ, ενώ το τελικό αποτέλεσμα ήταν πλεόνασμα 2,1% του ΑΕΠ, αποκλίνοντας θετικά κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες από τις εκτιμήσεις. Η θετική αυτή εξέλιξη στα δημόσια οικονομικά ήταν αποτέλεσμα κυρίως του υψηλότερου ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης με θετικές

προεκτάσεις στην αγορά εργασίας με αποτέλεσμα σημαντικά μεγαλύτερου ρυθμού αύξησης των δημοσίων εσόδων σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, καθώς επίσης και των μειωμένων δαπανών σε σύγκριση με τις αρχικές πρόνοιες που είχαν περιληφθεί στους Συμπληρωματικούς Προϋπολογισμούς κατά το 2^ο εξάμηνο του 2022.

Όσον αφορά το 2ο εξάμηνο του 2023, στα πλαίσια της αναθεώρησης των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών για την υποβολή του Προγράμματος Σταθερότητας 2023-26, η πρόβλεψη για το δημοσιονομικό ισοζύγιο ήταν έλλειμμα της τάξης του 0,2% του ΑΕΠ, ενώ τα τελικά αποτελέσματα για το υπό αναφορά εξάμηνο του τρέχοντος έτους αναμένεται να καταδείξουν δημοσιονομικό πλεόνασμα ύψους 0,5% του ΑΕΠ, δηλαδή θετική απόκλιση από το στόχο κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Η θετική αυτή απόκλιση, οφείλεται κατά κύριο λόγο στη βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας που αντικατοπτρίζεται σε αύξηση της ζήτησης και των επενδύσεων.

Εισαγωγικά - Κατάσταση κατά τις 31/12/2022

Η συνέχιση του θετικού ρυθμού αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ κατά 5.6% το 2022, παρά το δυσμενές εξωτερικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, συνέβαλε στην σημαντική μείωση του δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, το δημόσιο χρέος αντιστοιχούσε σε €23,4 δισ. στα τέλη του 2022 σε σύγκριση με €24,3 δισ. στα τέλη του 2021, καταγράφοντας μείωση περίπου κατά €1 δισ.. Η μείωση του δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στην ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ και κατά δεύτερο λόγο στην αξιοποίηση μέρους των ταμειακών αποθεμάτων για κάλυψη των ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών της Κυβέρνησης. Ο δείκτης δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ κατέγραψε μείωση κατά 14.5 ποσοστιαίες μονάδες, πλησιάζοντας το 86.5%, σε σχέση με το 101% στα τέλη του προηγούμενου έτους.

Οι λήξεις χρέους το 2022 ανήλθαν στα €1,9 δισ. (εξαιρουμένου του κυλιόμενου χρέους από τα Γραμμάτια Δημοσίου) εκ των οποίων ποσό ύψους €1 δισ. αφορούσε λήξη χρέους Ευρωπαϊκού Μεσοπρόθεσμου Ομολόγου (ΕΜΟ), €0.6 δισ. λήξη χρέους εγχώριων ομολόγων και το υπόλοιπο τη λήξη χρέους δανείων και ομολόγων προς φυσικά πρόσωπα. Η κύρια χρηματοδότηση κατά το 2022 προήλθε μέσω της άντλησης €1 δισ. από την έκδοση ΕΜΟ, €29 εκ. υπό μορφή δανείων από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και €100 εκ. από εκταμιεύσεις δανείων μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ). Το απόθεμα των ρευστών διαθεσίμων διατηρήθηκε καθόλη τη διάρκεια του έτους σε επίπεδο που πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις της Μεσοπρόθεσμης Στρατηγικής Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΜΣΔΔΧ), καλύπτοντας ταυτόχρονα, επαρκώς τις χρηματοδοτικές ανάγκες της Δημοκρατίας, τόσο για το τρέχον έτος 2022 αλλά και μεγάλου μέρους του 2023.

Η σύνθεση του δημόσιου χρέους κατά τις 31/12/2022 διαμορφώθηκε ως ακολούθως: Το μεγαλύτερο μερίδιο του δημόσιου χρέους αφορούσε τα ΕΜΟ, με το ποσοστό τους να προσεγγίζει το 58%, ενώ ο δανεισμός από επίσημες πηγές αποτελούσε το 36%. Η μέση διάρκεια λήξης του χρέους ήταν τα 7.3 έτη, ενώ του εμπορεύσιμου χρέους ήταν 7.9 έτη στο τέλος του 2022 σε σύγκριση με 7.7 έτη και 7.6 έτη στο τέλος του 2021, αντίστοιχα. Ο δείκτης της μέσης διάρκειας του εμπορεύσιμου χρέους ικανοποιεί τη ΜΣΔΔΧ του Γραφείου Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΓΔΔΧ) και βρίσκεται πολύ κοντά στον αντίστοιχο δείκτη της Ευρωζώνης. Το χρέος σε κυμαινόμενα και σταθερά επιτόκια αποτελούσε το 30.2% και 69.8% του χρέους αντίστοιχα, ενώ το χρέος σε ξένο νόμισμα εκμηδενίστηκε (0% επί του συνολικού δημόσιου χρέους) από το 2020 μετά την πρόωρη αποπληρωμή του ανεξόφλητου δανείου προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο που διενεργήθηκε από την ΚΔ.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο κατά το έτος 2022 ήταν η διατήρηση της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών προς την ΚΔ, η οποία εκδηλώθηκε στις 20 Ιανουαρίου 2022 μέσω της αυξημένης ζήτησης και του ψηλού δείκτη κάλυψης (7.8 φορές) που παρατηρήθηκε στην έκδοση του 5ετούς ομολόγου ΕΜΤΝ με ονομαστικό επιτόκιο 0.95%.

Όσον αφορά τις αποδόσεις των κυβερνητικών ομολόγων, αξίζει να αναφερθεί ότι σχεδόν σε όλο το 2022 ευθυγραμμίζονταν με την πλειοψηφία των αποδόσεων των κυβερνητικών ομολόγων της Ευρωζώνης και τα άλματα ανόδων που σημειώθηκαν, ημερολογιακά, οφείλονταν κυρίως στην απορρόφηση της αύξησης του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ και τη μετέπειτα πτώση στην διόρθωση της.

Εξελίξεις εντός 2023

Οι αγορές ομολόγων κατά τους πρώτους μήνες του 2023 διαμορφώνονται από κερδοσκοπικές ενέργειες ως προς την μελλοντική πορεία του πληθωρισμού και τον τρόπο με τον οποίο η ΕΚΤ θα προσαρμόσει την πορεία των επιτοκίων με σκοπό να τιθασεύσει τον υψηλό πληθωρισμό. Μέχρι στιγμής, έχουν πραγματοποιηθεί 8 αυξήσεις του βασικού επιτοκίου από την ΕΚΤ, 4 αυξήσεις μέσα στο 2022 που συνολικά ανέβασαν το βασικό επιτόκιο κατά 2.5% ενώ οι 4 αυξήσεις εντός του 2023 ανέβασαν το επιτόκιο επιπλέον 1.5%, με πιο πρόσφατη την αύξηση επιτοκίου στις 15 Ιουνίου 2023.

Η έξοδος της ΚΔ στις αγορές για έκδοση του πρώτου βιώσιμου ομολόγου αναφοράς 10ετούς διάρκειας, την 13η Απριλίου 2023, στέφθηκε επιτυχής με άντληση €1 δισ. και ονομαστικό επιτόκιο 4,125% εν μέσω και πάλι έντονου επενδυτικού ενδιαφέροντος αφού ο δείκτης κάλυψης έφθασε το 12. Η συγκεκριμένη έκδοση στις αγορές, η οποία έγινε στοχευμένα, έχει σκοπό να χρηματοδοτήσει / αναχρηματοδοτήσει δαπάνες για έργα ή σχέδια περιβαλλοντικής και κοινωνικής φύσης. Επιπλέον, η ΚΔ μέχρι σήμερα εισέπραξε από την ΕΤΕπ €45 εκ. και από την ΤΑΣΕ €42,75 εκ. από εκταμιεύσεις δανείων μέχρι το τέλος Ιουλίου του 2023 για την χρηματοδότηση νέων ή υπό εξέλιξη έργων.

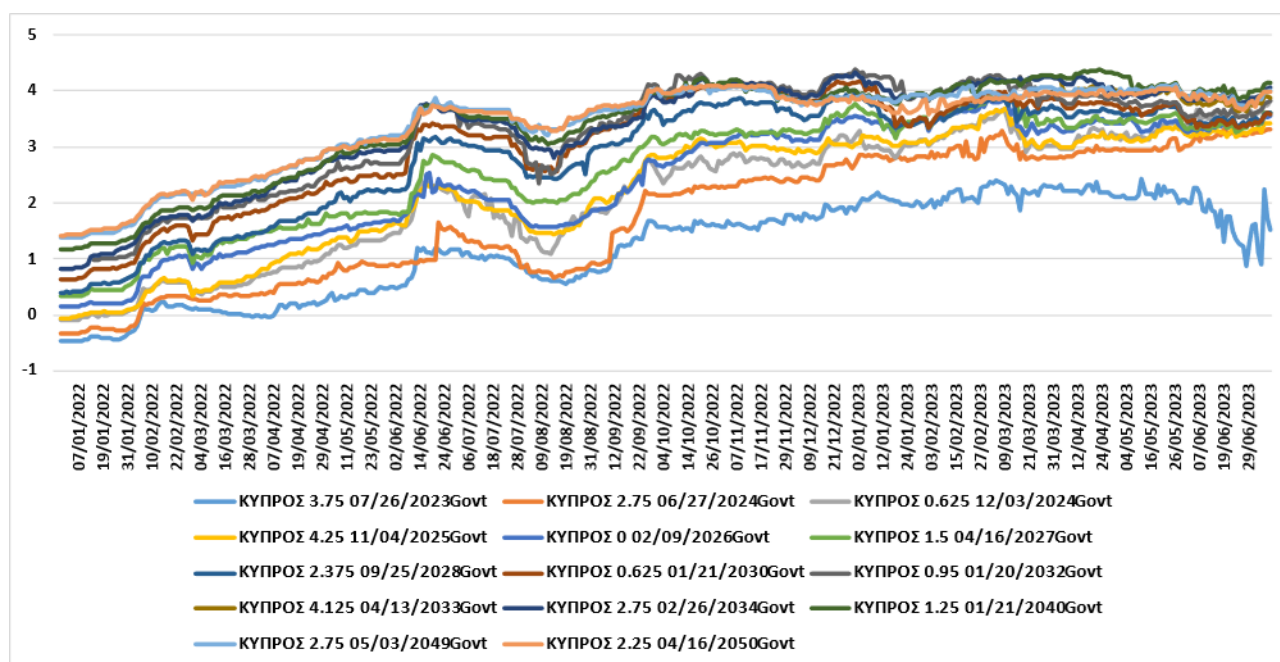
Οι παράγοντες που αναμένεται να επηρεάσουν τους επόμενους μήνες τις αγορές κρατικών ομολόγων είναι, μεταξύ άλλων:

- Η πορεία του πληθωρισμού,
- Η νομισματική πολιτική που θα ακολουθήσει η ΕΚΤ για τιθάσευση του πληθωρισμού.
- Η πολιτική που θα ακολουθήσει η ΕΚΤ ως προς την επανεπένδυση των ποσών κεφαλαίου από την εξόφληση τίτλων που αποκτήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού (ήδη το ποσό επανεπένδυσης μειώνεται με μετρημένο και προβλέψιμο ρυθμό) και του έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας.

Τέλος, σημαντική πρόκληση για την επίτευξη θετικού ρυθμού ανάπτυξης στην κυπριακή οικονομία και διατήρησης του δημοσιονομικού ισοζυγίου σε θετική τροχιά, γεγονός που είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη διαμόρφωση των χρηματοδοτικών αναγκών της ΚΔ, αποτελεί η όσο το δυνατό υψηλότερη απορρόφηση κεφαλαίων και η διοχέτευσή τους στην πραγματική οικονομία μέσα στα επόμενα χρόνια μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Αποδόσεις των ομολόγων της Κυπριακής Δημοκρατίας στη δευτερογενή αγορά

Από τις αρχές του 2022, οι αποδόσεις της δευτερογενούς αγοράς των EMTN της ΚΔ ακολούθησαν ανοδική πορεία και είχαν σταθερή ανοδική τάση, όπως καταγράφηκε και με τις αποδόσεις των ομολόγων των άλλων κρατών-μελών της ΕΕ. Η άνοδος που παρατηρήθηκε στις αποδόσεις των ομολόγων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους αποδόθηκε, μεταξύ άλλων παραγόντων, στην συνεχή αύξηση των βασικών επιτοκίων από την ΕΚΤ για τιθάσευση του πληθωρισμού. Αυτό συνεχίστηκε και το πρώτο τρίμηνο του 2023 ενώ από τον Απρίλιο και μετά οι αποδόσεις των ομολόγων παρουσιάζουν μια σταθερότητα με μικρές διακυμάνσεις. Επιπρόσθετη άνοδος είναι δυνατό να καταγραφεί στο άμεσο μέλλον ενόσω συντηρείται ο επίμονος πληθωρισμός και συνεχίζεται η Ρωσο - Ουκρανική πολεμική σύρραξη, που σε συνδυασμό με οποιαδήποτε αύξηση των επιτοκίων της ΕΚΤ θα συντηρούν την κρίση αβεβαιότητας και ρευστότητας. Το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει την μεταβλητότητα των αποδόσεων της ΚΔ στην δευτερογενή αγορά από τις αρχές του 2022 μέχρι σήμερα.

Διάγραμμα 6

Πιστοληπτικές Αξιολογήσεις

Το 2022, δύο από τους Οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης προχώρησαν σε αναβάθμιση κατά μία βαθμίδα εντός της επενδυτικής κατηγορίας, τρίτος Οίκος αναβάθμισε την προοπτική από σταθερή σε θετική και ο τέταρτος Οίκος επαναβεβαίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του αξιόχρεου μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ, διατηρώντας την στην επενδυτική κατηγορία.

Τον Φεβρουάριο του 2022, ο Οίκος Moody's εξέδωσε πιστοληπτική γνωμοδότηση επιβεβαιώνοντας τη μακροπρόθεσμη πιστοληπτική ικανότητα της Κύπρου στο «Ba1» και διατηρώντας την προοπτική σταθερή. Τον Αύγουστο του 2022, ο Οίκος, επιβεβαίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του αξιόχρεου του μακροπρόθεσμου χρέους της ΚΔ στο «Ba1», αλλάζοντας την προοπτική σε θετική από σταθερή, υποδηλώνοντας την πιθανότητα αναβάθμισης εντός των επόμενων 12 μηνών εάν πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Ο Οίκος Standard & Poor's επιβεβαίωσε τον Μάρτιο του 2022 τη μακροπρόθεσμη αξιολόγηση της Κύπρου σε ξένο νόμισμα σε «BBB-» διατηρώντας θετική την προοπτική για ενδεχόμενη αναβάθμιση στην οποία προχώρησε τον Σεπτέμβριο του 2022 αναβαθμίζοντάς κατά μία (1) βαθμίδα την πιστοληπτική ικανότητα και άλλαξε την προοπτική από θετική σε σταθερή.

Τον Μάρτιο και τον Σεπτέμβριο του 2022, ο Οίκος Fitch επιβεβαίωσε τη μακροπρόθεσμη πιστοληπτική αξιολόγηση Εκδότη της Κύπρου σε «BBB-», διατηρώντας σταθερή την προοπτική.

Τον Απρίλιο του 2022, ο Οίκος DBRS αναβάθμισε την μακροπρόθεσμη πιστοληπτική αξιολόγηση της Κυπριακής Δημοκρατίας σε «BBB» αλλάζοντας και την προοπτική σε σταθερή από θετική. Τον Οκτώβριο του 2022, ο εν λόγω Οίκος επιβεβαίωσε τη μακροπρόθεσμη αξιολόγηση εκδότη της Κύπρου σε «BBB» και διατήρησε την προοπτική σταθερή.

Οι πιστοληπτικές αξιολογήσεις που έλαβαν χώρα κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023 ήταν και πάλι θετικές για την ΚΔ. Ο Οίκος DBRS επαναβεβαίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του αξιόχρεου της ΚΔ στην «BBB» επενδυτική βαθμίδα με σταθερή προοπτική ενώ ο Οίκος Fitch στις 10 Μαρτίου 2023 προχώρησε σε αναβάθμιση κατά μία (1) βαθμίδα της πιστοληπτικής ικανότητας, από «BBB-» σε «BBB», αλλάζοντας την προοπτική από θετική σε σταθερή. Στις 16 Ιουνίου 2023, ο Οίκος Fitch επαναβεβαίωσε την πιστοληπτική αξιολόγηση της ΚΔ σε «BBB» και διατήρησε την προοπτική σταθερή ενώ στις 27/6/2023 ο Οίκος Moody's εξέδωσε πιστωτική γνωμοδότηση επαναβεβαιώνοντας την πιστοληπτική ικανότητα του αξιόχρεου της ΚΔ σε «Ba1» με θετική προοπτική. Την 1^η Σεπτεμβρίου 2023, ο οίκος Standard & Poor's επαναβεβαίωσε την πιστοληπτική αξιολόγηση της ΚΔ σε «BBB» », αλλάζοντας την προοπτική από σταθερή σε θετική, ενώ η επόμενη αξιολόγηση αναμένεται εντός του 2024. Εν κατακλείδι, όλα τα συμπεράσματα από τις πιστοληπτικές αξιολογήσεις καταδεικνύουν τα βήματα σταθερότητας και προόδου της κυπριακής οικονομίας.

Οίκος	Πιστοληπτική Αξιολόγηση (Προηγούμενη ΕΔΚ)	Πιστοληπτική Αξιολόγηση	Ημερ. Τελευταίας Αξιολόγησης	Επόμενη Αξιολόγηση
DBRS	BBB (Σταθερή προοπτική)	BBB (Σταθερή προοπτική)	31/03/2023	29/09/2023
Fitch	BBB- (Σταθερή προοπτική)	BBB (Σταθερή προοπτική)	16/06/2023	08/12/2023
Standard and Poor's	BBB (Σταθερή προοπτική)	BBB (Θετική προοπτική)	01/09/2023	-
Moody's	Ba1 (Θετική προοπτική)	Ba1 (Θετική προοπτική)	03/04/2023	29/09/2023

Πίνακας 2

Ανάλυση Κινδύνων

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Στις 31/12/2022, η μέση σταθμική διάρκεια του συνολικού δημόσιου χρέους ήταν τα 7.3 έτη. Στις 30/4/2023 και μετά την νέα έκδοση EMTN στις 18/04/2023 (έκδοση 10ετούς ομολόγου) αλλά και την λήξη χρέους που συνετελέσθη κατά τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2023, ο εν λόγω δείκτης διατηρήθηκε στα 7.3 έτη, ικανοποιώντας τον στόχο των 7 ετών της Μεσοπρόθεσμη Στρατηγικής Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΜΣΔΔΧ). Ένας άλλος δείκτης που χρησιμεύει ως ένδειξη συσσώρευσης κινδύνου αναχρηματοδότησης είναι το χρέος που λήγει εντός των επόμενων 5 ετών και εντός 1 έτους. Στις 31/12/2022, το χρέος που έληγε εντός πενταετίας ήταν 45.6% επί του συνολικού δημόσιου χρέους, εκ των οποίων το 6.7% να λήγει εντός των επόμενων 12 μηνών. Στις 30/4/2023, το χρέος που έληγε εντός των επόμενων 5 ετών διαμορφώθηκε στο 43.1% ενώ το χρέος που λήγει εντός των επόμενων 12 μηνών διατηρήθηκε στο 6.7%.

Κίνδυνος επιτοκίου

Στις 31/12/2022 το σύνολο χρέους σε κυμαινόμενα επιτόκια αυξήθηκε κατά μία ποσοστιαία μονάδα σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος και δη στο 30.2%. Στις 30/4/2023, ο δείκτης αυτός μειώθηκε στο 29.2%.

Η εικόνα αυτή ενδέχεται να διαφοροποιηθεί από το 2025 και εντεύθεν, λόγω έναρξης της σταδιακής εξόφλησης δανείων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ), που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δανείων που φέρουν κυμαινόμενο επιτόκιο.

Συναλλαγματικός κίνδυνος

Όπως προαναφέρθηκε, από τις 27/02/2020, το χρέος σε ξένο νόμισμα εκμηδενίστηκε λόγω της πρόωρης αποπληρωμής του δανείου που λήφθηκε από το ΔΝΤ. Έκτοτε, η γενικότερη πολιτική είναι η έκδοση χρέους μόνο σε ευρώ.

Κίνδυνος ρευστότητας

Στο παρόν στάδιο, διατηρείται ένα απόθεμα ρευστών διαθεσίμων που εκτιμάται ότι είναι ικανοποιητικό για να καλύψει τις προβλεπόμενες χρηματοδοτικές ανάγκες των επόμενων 9 με 12 μηνών, ανά πάσα στιγμή και καθόλη τη διάρκεια (δηλ. σε κυλιόμενη βάση) του τρέχοντος έτους 2023 και το οποίο περιορίζει τον κίνδυνο ρευστότητας σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Εξέλιξη βασικών δεικτών κινδύνου χαρτοφυλακίου δημόσιου χρέους:

	31/12/2019	31/12/2020	31/12/2021	31/12/2022	30/4/2023
Μέση Σταθμική Διάρκεια Χρέους (σε έτη)	7.4	7.9	7.6	7.3	7.3
Χρέος που λήγει εντός 5 ετών (% επί συνόλου)	41.2%	40.3%	42.5%	45.6%	43.1%
Ποσοστό Χρέους σε κυμαινόμενο επιτόκιο	37.7%	29%	29%	30.2%	29.2%

Πίνακας 3

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Για σκοπούς μείωσης του κινδύνου αναχρηματοδότησης, βασική επιδίωξη του ΓΔΔΧ είναι ο περιορισμός μεγάλης λήξης χρέους σε μεμονωμένα ή και διαδοχικά έτη, εξομαλύνοντας, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, το χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής χρέους.

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο ποσοστό χρέους που λήγει εντός ενός έτους και εντός πέντε ετών, δείκτες οι οποίοι είναι ικανοποιητικά συγκρίσιμοι με τους αντίστοιχους δείκτες του μέσου όρου της ΕΕ.

Κίνδυνος επιτοκίου

Για την συγκράτηση του κινδύνου επιτοκίου σε αποδεκτά επίπεδα, η ανάληψη νέου δανεισμού στις πλείστες των περιπτώσεων γίνεται σε σταθερά επιτόκια.

Κίνδυνος ρευστότητας

Για σκοπούς περιορισμού του κινδύνου ρευστότητας, το ΓΔΔΧ διατηρεί απόθεμα ρευστότητας σε ύψος ικανό να καλύπτονται οι ανάγκες των επόμενων 9 με 12 μηνών σε κυλιόμενη βάση. Στο τέλος του 2022, το συνολικό απόθεμα ρευστών διαθεσίμων υπερκάλυπτε τις χρηματοδοτικές ανάγκες του 2023 γεγονός που εν μέρει αποδίδεται και στην καλύτερη από την αναμενόμενη εικόνα των δημόσιων οικονομικών της ΚΔ. Ο στόχος αυτός θα παραμείνει συντηρητικός εφόσον διατηρείται μια αβεβαιότητα στις αγορές εξαιτίας της συνέχισης της Ρωσο-ουκρανικής κρίσης με ότι αυτό συνεπάγεται για την παγκόσμια οικονομία. Τέλος, μέσω της συνέχισης διατήρησης των ρευστών διαθεσίμων σε επίπεδο που να καλύπτει τις χρηματοδοτικές ανάγκες των επόμενων 9 με 12 μηνών επιτυγχάνεται ταυτόχρονα να διατηρηθεί σε χαμηλά επίπεδα τόσο ο κίνδυνος ρευστότητας όσο και ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης.

Συμπέρασμα: Με βάση τα πιο πάνω, οι σημαντικότεροι κίνδυνοι που είναι συνυφασμένοι με τη διαχείριση του δημόσιου χρέους, επιγραμματικά, συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Κίνδυνος για αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχολογία / εμπιστοσύνη των επενδυτών σε επίπεδο ευρωπαϊκής και διεθνούς αγοράς κεφαλαίων :
(α) κίνδυνος αύξησης επιτοκίων,
(β) κίνδυνος πρόσβασης στις αγορές.
- Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις στις αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας των Κρατών, ειδικότερα της Ευρωζώνης.
- Ο επίμονος πληθωρισμός και η αύξηση στις τιμές πρώτων υλών και καυσίμων καθώς και
- Ο οικονομικός αντίκτυπος από την συνεχιζόμενη Ρωσο-Ουκρανική κρίση μέσα από το πλαίσιο των περιορισμών συναλλαγών και εμπορίου, αλλά και τις κυρώσεις που τέθηκαν σε ισχύ και συνεχώς ανανεώνονται και εμπλουτίζονται.

Σε διεθνές επίπεδο, οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι που προαναφέρθηκαν, σε ένα οικονομικό περιβάλλον με ψηλές πληθωριστικές πιέσεις, πέραν των όποιων οικονομικών και δημοσιονομικών επιπτώσεων που θα επιφέρει, πιθανώς να δημιουργήσει ξανά ένα περιβάλλον αβεβαιότητας που θα επηρεάσει τον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό θα οδηγήσει τους επενδυτές στην αποφυγή και επανεκτίμηση κινδύνων, με αποτέλεσμα την αναταραχή στις κεφαλαιαγορές αλλά και με πιθανές συνέπειες την αύξηση των αποδόσεων και τη μείωση της ρευστότητας.

Παρά το σημαντικό ύψος των αποθεμάτων των ρευστών διαθεσίμων και τις προσδοκώμενες εισροές κεφαλαίων από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ, οι πιο πάνω κίνδυνοι συνηγορούν υπέρ της διατήρησης ενός ικανοποιητικού ύψους ρευστών διαθεσίμων. Εφόσον, η διατήρηση των ρευστών προς το παρόν επιτυγχάνεται με νέο δανεισμό και αύξηση του δημόσιου χρέους, μια τέτοια διατήρηση επιβάλλεται να περιορισθεί εντός των πλαισίων βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους, μέσω της ορθολογικής εφαρμογής της ΜΣΔΔΧ.

III. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ

Ι. ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Εισαγωγικά

Το υπόλοιπο των δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2023 ανέρχεται σε **€1.568εκ** (2022: €1.682εκ) και αντιστοιχεί σε **2.901** (2022: 3.249) αριθμό κυβερνητικών εγγυήσεων³.

Το πιο πάνω υπόλοιπο δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση αναλύεται στον πιο κάτω πίνακα:

Υπόλοιπα Δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση κατά την 31 Μαρτίου 2023 και 2022

Κατηγορία/ Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/23	Υπόλοιπο δανείων 31/3/23 (€ 000)	Αρ. Εγγυήσεων (% επί του Συνόλου) 31/3/23	Υπόλοιπο δανείων (% επί του συνόλου δανείων) 31/3/23	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/22	Υπόλοιπο δανείων 31/3/22 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	97	191.946	3,3%	13,1%	101	223.835	-31.889
Δήμοι	78	188.970	2,6%	13,0%	81	220.696	-31.726
Κοινοτικά Συμβούλια	19	2.976	0,7%	0,1%	20	3.139	-163
Εταιρίες	45	14.423	1,6%	1,0%	28	4.329	10.094
Άλλες Εταιρίες	5	4.757	0,2%	0,3%	3	10	4.747
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	40	9.666	1,4%	0,7%	25	4.319	5.347
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	75	729.010	2,6%	50,0%	68	691.484	37.526
Άλλοι Οργ. Δημ.	6	130.561	0,2%	9,0%	3	29.252	101.309

³ Η κυβερνητική εγγύηση που εκδόθηκε προς όφελος της Ελληνικής Τράπεζας για δανειακό χαρτοφυλάκιο της πρώην Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (νυν ΣΕΔΙΠΕΣ) δεν περιλαμβάνεται στην παρούσα κατάσταση. Το υπόλοιπο του καλυμμένου δανειακού χαρτοφυλακίου κατά την 31 Δεκεμβρίου 2022 (στοιχεία Ελληνικής Τράπεζας) ανερχόταν σε €1,22 δις. Η κάλυψη αφορά το 90% των ζημιών και χρεώνεται ετήσιο τέλος εγγύησης.

Κατηγορία/ Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/23	Υπόλοιπο δανείων 31/3/23 (€ 000)	Αρ. Εγγυήσεων (% επί του Συνόλου) 31/3/23	Υπόλοιπο δανείων (% επί του συνόλου δανείων) 31/3/23	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/22	Υπόλοιπο δανείων 31/3/22 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Συμφέρ.							
Δημόσιοι Οργανισμοί	12	163.359	0,4%	11,1%	9	196.989	-33.630
Συμβούλια Αποχετεύσεως	57	435.090	2,0%	29,9%	56	465.243	-30.153
Φυσικά Πρόσωπα/ Καταναλωτικά	2.620	115.906	90,3%	8,0%	2.985	126.306	-10.400
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	850	46.043	29,3%	3,2%	984	48.012	-1.969
Στεγαστικά	1.750	68.611	60,3%	4,7%	1.979	76.892	-8.281
Φυσ. πρόσωπα/ Καταναλωτικά	20	1.252	0,7%	0,1%	22	1.402	-150
Υποσύνολο 1	2.837	1.051.285	97,8%	72,1%	3.182	1.045.954	5.331
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	64	406.240	2,2%	27,9%	67	510.030	-103.790
Τράπεζες	64	406.240	2,2%	27,9%	67	510.030	-103.790
Υποσύνολο 2	2.901	1.457.525	100,0%	100,0%	3.249	1.555.984	-98.459
EC - Sure		38.115	0,0%	0,0%		38.115	0
EC – Support Ukraine		5.502	0,0%	0,0%			5.502
European Financial Stability Facility (EFSF)		30.469	0,0%	0,0%	1	50.710	-20.241
Εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρίες ⁴		36.534	0,0%	0,0%		36.534	0
Ταμεία Προνοίας		163	0,0%	0,0%	2	159	4
Σύνολο	2.901	1.568.308	100,0%	100,0%	3.249	1.681.502	-113.194

Πίνακας 4

⁴ Δάνεια με Κυβερνητική Εγγύηση τα οποία δόθηκαν από την πρώην Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα σε Εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες στο παρελθόν για πληρωμή των καταθέσεων των προσφύγων.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 4 πιο πάνω και από προηγούμενες ΕΔΚ, οι Κυβερνητικές Εγγυήσεις τα τελευταία χρόνια μειώνονται συνεχώς, τόσο αριθμητικά όσο και το υπόλοιπο τους. Κατά την περίοδο Μαρτίου 2022 - Μαρτίου 2023, σχεδόν όλες οι κατηγορίες εγγυημένων δανείων παρουσίασαν μείωση στο υπόλοιπο τους. Ως αποτέλεσμα, η συνολική μείωση στο υπόλοιπο των Εγγυήσεων κατά την πιο πάνω περίοδο ανήλθε στα **€113 εκ.**

Για τις μειώσεις που σημειώθηκαν στην πλειοψηφία των διάφορων κατηγοριών εγγυημένων δανείων, έχουν συμβάλει οι πιο κάτω παράγοντες:

- Η συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ).
- Η εφαρμογή της πολιτικής που προκύπτει από την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με Αρ. 79.384 ημερομηνίας 2/9/2015 για παραχώρηση νέων Κυβερνητικών Εγγυήσεων μόνο για αναπτυξιακά έργα στη βάση κριτηρίων και μη παραχώρηση νέων Κυβερνητικών Εγγυήσεων σε φυσικά πρόσωπα. Επίσης, νέες εγγυήσεις παραχωρούνται μόνο μετά από αξιολόγηση της ικανότητας αποπληρωμής του δανείου από τον αιτητή της εγγύησης.
- Η εφαρμογή Σχεδίου που εγκρίθηκε από την Κυβέρνηση για τη διαχείριση ΜΕΔ που παραχωρήθηκαν με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών και Εγγύηση της Κυβέρνησης.
- Οι αποπληρωμές υφιστάμενων εγγυημένων δανείων.

Αναλύοντας τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα 4 πιο πάνω, φαίνεται ότι:

- Παρόλο που ο αριθμός των Κυβερνητικών Εγγυήσεων προς όφελος **Φυσικών Προσώπων** αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό επί του συνόλου του αριθμού των δανείων (**2023: 90,3%, 2022: 91,9%,**), εντούτοις σε αξία οι εγγυήσεις αυτές αποτελούν μόνο το **8,0%** (2022: 8,2%), του συνολικού υπολοίπου των εγγυημένων δανείων στις 31 Μαρτίου του 2023. Το φαινόμενο αυτό είναι διαχρονικό.
- Από το σύνολο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων στις 31 Μαρτίου 2023, ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του **2,6%** (2022: 2,1%), αντιστοιχεί σε εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε **Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος (ΟΔΣ)**. Το μικρό όμως αυτό ποσοστό των Κυβερνητικών Εγγυήσεων, αντιστοιχεί στο **50,0%** (2022: 44,4%) του υπολοίπου των εγγυημένων δανείων της αντίστοιχης περιόδου.

Τα δάνεια που παραχωρούνται σε ΟΔΣ προορίζονται για τη διεκπεραίωση μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από την πιο πάνω κατηγορία δανείων / Κυβερνητικών Εγγυήσεων είναι πολύ μικρός, αφού το ποσοστό μη εξυπηρέτησης τους είναι πολύ μικρό (βλέπε Πίνακα 5 πιο κάτω).

- Ένα άλλο μικρό ποσοστό σε αριθμό εγγυήσεων της τάξης του **3,3%** (2022: 3,1%) αφορά εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε **ΑΤΑ**. Το μικρό αυτό συγκριτικά ποσοστό αντιστοιχεί στο **13,1%** του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2023 (2022: 14,4%). Να σημειωθεί ότι, η Κυβέρνηση από 1 Ιανουαρίου 2018 έχει αναλάβει την αποπληρωμή όλων των πληρωτέων δόσεων των δανείων της

πιο πάνω κατηγορίας και ως εκ τούτου ο κίνδυνος για ενδεχόμενες μελλοντικές ζημιές έχει εκλείψει.

Κατάσταση δανείων

Πιο κάτω, παρουσιάζεται η κατάσταση δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2023 συγκριτικά με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2022:

Μη εξυπηρετούμενα / Εξυπηρετούμενα δάνεια με Κυβερνητική Εγγύηση 31 Μαρτίου 2023 ν 2022

Κατηγορία/ Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2023	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2023 (€ 000)	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2023 (% επί του συνόλου δανείων)	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2022	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2022 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Μη - Εξυπηρετούμενα	1.099	159.360	11%	1.145	117.430	41.930
Εταιρίες	28	4.442	0%	27	3.665	777
Άλλες Εταιρίες	3	11	0%	3	10	1
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	25	4.431	0%	24	3.655	776
Φυσικά Πρόσωπα/ Καταναλωτικά	1.030	82.829	6%	1.088	83.022	-193
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	516	41.922	3%	544	41.603	319
Στεγαστικά	500	39.790	3%	529	40.189	-399
Φυσικά πρόσωπα/ Καταναλωτικά	14	1.117	0%	15	1.230	-113
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	18	4.999	0%	14	1.467	3.532
Κοινοτικά Συμβούλια	16	2.017	0%	14	1.467	550
Δήμοι	2	2.982	0%	0	0	2.982
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	16	67.065	5%	9	29.252	37.813
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	3	30.561	2%	3	29.251	1.310
Συμβούλια Αποχετεύσεως	13	36.504	3%	6	1	36.503
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	7	25	0%	7	24	1
Τράπεζες	7	25	0%	7	24	1
Εξυπηρετούμενα	1.802	1.298.165	89%	2.104	1.438.554	-140.389
Εταιρίες	17	9.980	1%	1	664	9.316
Άλλες Εταιρίες	2	4.745	0%	0	0	4.745
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	15	5.235	1%	1	664	4.571
Φυσικά Πρόσωπα/ Καταναλωτικά	1.590	33.077	2%	1.897	43.284	-10.207
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	334	4.121	0%	440	6.410	-2.289
Στεγαστικά	1.250	28.821	2%	1.450	36.702	-7.881

Κατηγορία/ Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2023	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2023 (€ 000)	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2023 (% επί του συνόλου δανείων)	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2022	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2022 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	6	135	0%	7	172	-37
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	79	186.947	13%	87	222.368	-35.421
Δήμοι	76	185.988	13%	81	220.696	-34.708
Κοινοτικά Συμβούλια	3	959	0%	6	1.672	-713
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	59	661.945	45%	59	662.231	-286
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	3	100.000	7%	9	196.988	-96.988
Συμβούλια Αποχετεύσεως	44	398.586	27%	50	465.243	-66.657
Δημόσιοι Οργανισμοί	12	163.359	11%	0	0	163.359
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	57	406.216	28%	60	510.007	-103.791
Τράπεζες	57	406.216	28%	60	510.007	-103.791
Σύνολο	2.901	1.457.525	100%	3.249	1.555.984	-98.459

Πίνακας 5

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 5, **89,0%** (2022: 92,5%) του συνολικού υπολοίπου δανείων στις 31 Μαρτίου 2023 ήταν Εξυπηρετούμενα, ενώ το υπόλοιπο **11,0%** (2022: 7,5%) έχει κατηγοριοποιηθεί από τους εμπλεκόμενους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Από το σύνολο των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, ο μεγαλύτερος αριθμός (**2023: 1.030 από τα 1.099 ή 93,7%** / 2022: 1.088 από τα 1.145 ή 95,0%), αφορά δάνεια που παραχωρήθηκαν σε Φυσικά Πρόσωπα.

Για τα πιο πάνω δάνεια, οι εξασφαλίσεις που παραχωρήθηκαν κατά τη λήψη του δανείου ήταν ακίνητη περιουσία στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου. Ως εκ τούτου, η οποιαδήποτε καταβολή Κυβερνητικής Εγγύησης για την πιο πάνω κατηγορία δανείων, όχι μόνο θα αυξήσει τις δαπάνες του Κράτους αλλά και η όποια εξασφάλιση περιουσιακών στοιχείων δεν θα επιφέρει κανένα έσοδο που θα μετρίαζε τον δημοσιονομικό αντίκτυπο.

Για μείωση των πιο πάνω ζημιών, το Υπουργικό Συμβούλιο (ΥΣ), με Απόφαση του με Αρ. 88.439 και ημερ. 6/11/2019, ενέκρινε Σχέδιο με βάση το οποίο οι πρωτοφειλέτες που διέθεταν στις 31/12/2019, Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια που παραχωρήθηκαν με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισοτίμης Κατανομής Βαρών, μπορούν να διευθετήσουν τα δάνεια τους, είτε με άμεση αποπληρωμή του εναπομείναντος κεφαλαίου του δανείου τους και η Κυβέρνηση να καταβάλει το υπόλοιπο των τόκων/άλλων εξόδων, είτε να προβούν σε αναδιάρθρωση του εναπομείναντος κεφαλαίου και με την σταδιακή αποπληρωμή των αναδιαρθρωμένων δανείων τους, η Κυβέρνηση θα καταβάλλει τους τόκους/άλλα έξοδα που εκκρεμούσαν κατά την αναδιάρθρωση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων.

Στόχος του πιο πάνω Σχεδίου είναι η υποβοήθηση πρωτοφειλετών των ΜΕΔ για διευθέτηση τους και μετατροπή τους σε βιώσιμα δάνεια.

Πέραν των πιο πάνω, να σημειωθεί ότι από τον πιο πάνω αριθμό ΜΕΔ, για **358** δάνεια (2022: 366), συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2023 **€43.838.944** (2022: €42.723.965) έχουν κληθεί οι Κυβερνητικές τους Εγγυήσεις, αλλά δεν έχουν πληρωθεί ακόμη, ενώ για άλλα **42** (2022: 42) Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, τα οποία είχε κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και έχει πληρωθεί, παραμένει ένα μικρό υπόλοιπο ύψους **€100.348** (2022: €94.473).

Ανάλυση κινδύνων

Για υπολογισμό των κινδύνων καταβολής χρημάτων ή/και δημιουργίας ζημιών που πιθανόν να υποστεί η Κυβέρνηση στο μέλλον λόγω της σύνθεσης του υφιστάμενου χαρτοφυλακίου Κυβερνητικών Εγγυήσεων, λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες, όπως:

- οι κατηγορίες δανείων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων και ο πιστοληπτικός κίνδυνος του κάθε δανείου/δανειολήπτη ξεχωριστά,
- κατά πόσο υπάρχουν δάνεια των οποίων η Κυβερνητική Εγγύηση έχει κληθεί για πληρωμή,
- το ύψος των Εξυπηρετούμενων / Μη Εξυπηρετούμενων δανείων,
- η απόδοση των αναδιαρθρωμένων δανείων,
- το είδος της Κυβερνητικής Εγγύησης,
- εξασφαλίσεις που διαθέτουν τα πιο πάνω δάνεια, κλπ.

Έχοντας υπόψη:

- το ύψος των ΜΕΔ (περίπου **€159 εκ** στις 31 Μαρτίου 2023),
- το γεγονός ότι από τα πιο πάνω ΜΕΔ, **400** δάνεια συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2022 **€44 εκ** έχει ήδη κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους,
- τον κίνδυνο να κληθούν και άλλες Κυβερνητικές Εγγυήσεις Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων, πέραν από αυτές που έχουν ήδη κληθεί (ειδικά εγγυήσεις δανείων τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό και παραμένουν σε εκκρεμότητα), και
- το γεγονός ότι τα περισσότερα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια βρίσκονται στο χαρτοφυλάκιο της Κυπριακής Εταιρείας Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ),

Η δημοσιονομική επίπτωση από τον κίνδυνο κατάπτωσης των κυβερνητικών εγγυήσεων κρίνεται διαχειρίσιμη.

Να σημειωθεί ότι, τυχόν εξασφαλίσεις που πιθανόν να διαθέτουν τα δάνεια για τα οποία κλήθηκε ή θα κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση, θα μειώσει τις πιθανές ζημιές της Κυβέρνησης από τις αποπληρωμές των Εγγυήσεων. Το ύψος των τελικών ζημιών θα εξαρτηθεί, τόσο από το καθαρό ποσό ανάκτησης (ποσό ανάκτησης μείον κόστος ανάκτησης) όσο και από το χρονικό διάστημα ανάκτησης των οποιονδήποτε ποσών.

Μέτρα μετριασμού των κινδύνων

Ο κίνδυνος αποπληρωμής υφιστάμενων Κυβερνητικών Εγγυήσεων (ειδικά για τα δάνεια που έχει κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και για τα δάνεια τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό) είναι μεγάλος. Σε αυτό το ενδεχόμενο, η Κυβέρνηση μπορεί μόνο να μειώσει την όποια πιθανή ζημιά της, μέσω διαδικασιών ανάκτησης των καταβληθέντων ποσών από τους πρωτοφειλέτες / εγγυητές του δανείου.

Παρόλο που οι διαδικασίες αυτές είναι και χρονοβόρες και δαπανηρές και ορισμένες φορές η ανάκτηση οφειλών μπορεί να μην είναι η αναμενόμενη, εντούτοις οι διαδικασίες ανάκτησης μπορεί να επιφέρουν κάποια έσοδα που θα μειώσουν τις ζημιές της Κυβέρνησης από την καταβολή Εγγυήσεων που έχουν κληθεί ή που αναμένεται να κληθούν για πληρωμή.

Επίσης, μετριασμό της πιστωτικής έκθεσης της Κυβέρνησης από τα Εγγυημένα, ΜΕΔ, θα επιφέρει και το Σχέδιο που εφαρμόζεται από την Κυβέρνηση για τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (ΚΦΙΚΒ) ως επίσης και άλλα Σχέδια τα οποία προωθεί κατά καιρούς. Μέσω των πιο πάνω Σχεδίων, δίνεται η ευχέρεια στους πρωτοφειλέτες να καταβάλουν άμεσα ένα μέρος (εναπομείναν κεφάλαιο) του Μη Εξυπηρετούμενου δανείου τους και η Κυβέρνηση να καταβάλει τους τόκους/έξοδα που χρεώθηκαν στο δάνειο (και ως εκ τούτου η Κυβέρνηση μειώνει μελλοντικές αυξημένες ζημιές) ενώ με την αναδιάρθρωση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων μειώνεται ο πιστωτικός κίνδυνος που έχει αναλάβει η Κυβέρνηση με την παραχώρηση της Εγγύησης (νοουμένου ότι οι πρωτοφειλέτες τηρήσουν τις πρόνοιες του αναδιαρθρωμένου δανείου).

Για τις νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις που παραχωρούνται με την νέα πολιτική της Κυβέρνησης από το 2015, ο κίνδυνος πρόκλησης ζημιάς στο μέλλον έχει μειωθεί αφού:

- έχει δημιουργηθεί ένα πιο ορθολογιστικό πλαίσιο διαχείρισης των Κυβερνητικών Εγγυήσεων - οι νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις που παραχωρούνται έχουν μειωθεί στο ελάχιστο αφού αυτές παραχωρούνται στη βάση κριτηρίων,
- οποιαδήποτε αιτήματα παραχώρησης νέων Εγγυήσεων αξιολογούνται, τόσο από οικονομικής άποψης όσο και από πλευράς πιστωτικών κινδύνων, προτού εγκριθεί οποιοδήποτε αίτημα, και
- γίνεται πιο επισταμένη και συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων. Στα πλαίσια αυτά οι απευθείας επαφές με τους δανειολήπτες και τα εμπλεκόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν επιφέρει θετικά αποτελέσματα.

ii. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Εισαγωγικά

Τα Δάνεια που παραχωρήθηκαν, είτε απευθείας από την Κυβέρνηση, είτε με κυβερνητικά κεφάλαια μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά την 31 Δεκεμβρίου 2022 ανήλθαν σε €854.855.131 (2021: €892.513.743) και κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως:

	2022	2021
	€ 000	€ 000
Ξένες Κυβερνήσεις (i)	93.089	104.068
Δήμοι (ii)	63.991	53.268
Κοινοτικά Συμβούλια (iii)	1.784	1.909
Συμβούλια Αποχετεύσεως (iii)	9.387	10.253
Οργανισμοί Δημόσιου Δικαίου και Άλλοι Οργανισμοί (iv)	531.740	560.470
Εταιρείες και Άλλοι Ιδιωτικοί Οργανισμοί (v)	58.266	67.139
Άλλα Παγιοποιημένα Δάνεια λόγω της Τουρκικής Εισβολής (vi)	41.653	41.740
Δάνεια Πρώην Δανειστικών Επιτροπών	54.945	53.667
Σύνολο	892.514	892.514

Οι πιο πάνω κατηγορίες επεξηγούνται ως ακολούθως:

- (i) Δάνειο που παραχωρήθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση μέσω του Μηχανισμού Στήριξης της Ελλάδας που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.
- (ii) Συμφωνίες που υπογράφηκαν μεταξύ της ΚΔ και των Δήμων για:
 - χρηματοδότηση αναπτυξιακών έργων, και
 - ανάκτηση οφειλών που προέκυψαν από την καταβολή Κυβερνητικών Εγγυήσεων.
- (iii) Συμφωνίες που υπογράφηκαν μεταξύ της ΚΔ και των Κοινοτικών Συμβουλίων / Συμβουλίων Αποχετεύσεων για ανάκτηση οφειλών που προέκυψαν από την καταβολή Κυβερνητικών Εγγυήσεων.
- (iv) Τα μεγαλύτερα ποσά δόθηκαν:
 - στον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών - **€364,78εκ** (2021: €383,89εκ), για υλοποίηση των σκοπών ίδρυσης του (δανειοδότηση σε δικαιούχους πρόσφυγες),
 - στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης - **€115,00εκ** (2021: €120,56εκ), για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής του Κράτους,
 - στον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης - **€51,68εκ** (2021: €55,74εκ), με σκοπό την εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά και Μέτρια Εισοδήματα.
- (v) Δάνεια/Δάνειο:
 - που προέκυψαν κυρίως από την συμφωνία μεταξύ του Κράτους και Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για παραχώρηση κεφαλαίων ψηλού επιχειρηματικού κινδύνου. Τα δάνεια αυτά δόθηκαν σε ιδιωτικούς οργανισμούς με σκοπό την συμμετοχή τους στο μετοχικό κεφάλαιο ανταγωνιστικών κυπριακών επιχειρήσεων του παραγωγικού τομέα.
 - ύψους **€22,2εκ** που παραχωρήθηκε προς την Hermes Airports Ltd στα πλαίσια υποβοήθησης στην ρευστότητα της εταιρίας λόγω της πανδημίας COVID-19.
- (vi) Τα παγιοποιημένα δάνεια λόγω τουρκικής εισβολής το 1974, αφορούν κυρίως:
 - δάνειο που παραχωρήθηκε στην πρώην Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα με σκοπό την αποπληρωμή προσφυγικών καταθέσεων σε εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες (**€36,53εκ**),
 - δάνειο προς την Αρχή Λιμένων Κύπρου που αφορά την αξία των περιουσιακών στοιχείων λιμανιών που είναι κάτω από τουρκική κατοχή (**€2,81εκ**), και
 - δάνειο προς το Συμβούλιο Αποχετεύσεως Λευκωσίας για την κατασκευή αποχετευτικών έργων στην κατεχόμενη Λευκωσία (**€2,02εκ**).

Κατάσταση Δανείων

(α) Δάνειο προς τον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών

Τα πιο κάτω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με έγκριση του ΚΦΙΚΒ, με βάση το Σχέδιο Αποκατάστασης Προπολεμικής Φερεγγυότητας. Τα Κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για τον πιο πάνω σκοπό, παραχωρούνται από την Κυβέρνηση προς τον Κεντρικό Φορέα υπό μορφή δανείου και οι αποπληρωμές των δανειοληπτών επιστρέφονται στην Κυβέρνηση μέσω του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των δανείων αυτών, τόσο σε αριθμό δανείων (2022: **94,46%** - 2022:

94,33%) όσο και σε υπόλοιπα (2022: **94,85%** - 2022: 94,87%), παραχωρήθηκαν για σπουδαστικούς σκοπούς (βλέπε πιο κάτω Πίνακα 7).

	Δάνεια με κεφάλαια του ΚΦΙΚΒ					
	2023			2022		
Κατηγορία δανείων	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2023	Υπόλοιπο 31/3/2023 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2023 € 000	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2022	Υπόλοιπο 31/3/2022 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2022 € 000
Σπουδαστικά	18.666	313.736	30.790	18.792	328.157	35.544
Ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης	487	6.922	3.603	515	7.522	3.849
Για νέα δημιουργημένα ζευγάρια	405	4.359	3.133	422	4.555	3.497
Επαγγελματικά	191	4.649	3.160	183	4.508	3.325
Για Σωματεία και Οργανώσεις	12	1.114	522	9	1.144	647
Σύνολο	19.761	330.780	41.208	19.921	345.886	44.862

Πίνακας 7

Τα πιο πάνω παρατίθενται διαχωρισμένα σε Εξυπηρετούμενα και μη εξυπηρετούμενα ως πιο κάτω:

	Δάνεια με κεφάλαια του ΚΦΙΚΒ					
	2023			2022		
Κατηγορία δανείων	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2023	Υπόλοιπο 31/3/2023 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2023 € 000	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2022	Υπόλοιπο 31/3/2022 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2022 € 000

			€ 000			
Εξυπηρετούμενα ⁵	16.378	252.155	396	15.573	249.374	572
Μη Εξυπηρετούμενα	3.383	78.625	40.812	4.348	96.512	44.290
Σύνολο	19.761	330.780	41.208	19.921	345.886	44.862

Πίνακας 8

Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω στοιχεία, στις 31 Μαρτίου 2023, δάνεια με υπόλοιπο **€78,62εκ** (2022: €96,51εκ) ή ποσοστό **23,77%** (2022: 27,90%) έχουν κατηγοριοποιηθεί ως Μη Εξυπηρετούμενα. Από τα δάνεια αυτά, ποσό ύψους **€40,81εκ** (2022: €44,29εκ) αφορά καθυστερημένες δόσεις.

Να σημειωθεί ότι η μείωση που παρατηρήθηκε το 2023 στα Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, τόσο στον αριθμό των δανείων όσο και στο υπόλοιπο τους, οφείλεται στην υλοποίηση του Σχεδίου Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων δανείων που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 6/11/2019 (βλέπε παράγραφο για Κυβερνητικές Εγγυήσεις – Κατάσταση δανείων).

(β) Δάνειο προς τον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής της Κυβέρνησης

Στα πλαίσια υλοποίησης της Στεγαστικής Πολιτικής της Κυβέρνησης, η Κυβέρνηση παραχώρησε κεφάλαια στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης για δανειοδότηση σε διάφορες ομάδες δικαιούχων, με βάση συγκεκριμένα στεγαστικά σχέδια. Η αποπληρωμή των πιο πάνω δανείων, επιστρέφεται στην Κυβέρνηση.

Η κατάσταση των πιο πάνω δανείων στις 31 Μαρτίου 2023 σε σύγκριση με το 2022 έχει ως ακολούθως:

	Δάνεια με Κεφάλαια της Κυβέρνησης					
	2023			2022		
Κατηγορία δανείων	Αριθμός δανείων 31/3/2023	Υπόλοιπο 31/3/2023 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2023 € 000	Αριθμός δανείων 31/3/2022	Υπόλοιπο 31/3/2022 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2022 € 000
Σε ζευγάρια με χαμηλά και μέτρια εισοδήματα	866	82.805	22.437	896	86.360	20.526
Ζευγαριών σε ακριτικές περιοχές	508	12.200	7.096	577	12.910	6.855
Για Στεγαστικά Σχέδια Κοινοτήτων κάτω των 500 κατοίκων	315	10.131	4.387	333	10.718	4.186

⁵ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου, δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Αναζωογόνησης περιοχής πράσινης γραμμής	187	6.935	3.638	196	7.196	3.444
Για Στεγαστικά Σχέδια Πολυτέκνων	26	1.466	745	27	200	75
Για Στεγαστικά Σχέδια Αναπήρων	10	343	140	12	349	128
Για Στεγαστικά Σχέδια Αγροτικών περιοχών	1	29	24	1	32	24
Σύνολο	1.913	113.909	38.467	2.042	117.765	35.238
Εξυπηρετούμενα⁶	951	40.414	90	1.032	45.089	121
Μη Εξυπηρετούμενα	962	73.495	38.377	1.010	72.676	35.117
Σύνολο	1.913	113.909	38.467	2.042	117.765	35.238

Πίνακας 9

Τα πιο πάνω παρατίθενται διαχωρισμένα σε Εξυπηρετούμενα και μη εξυπηρετούμενα ως πιο κάτω:

	Δάνεια με Κεφάλαια της Κυβέρνησης	
	2023	2022
Εξυπηρετούμενα⁷	951	40.414
Μη Εξυπηρετούμενα	962	73.495
Σύνολο	1.913	113.909

Πίνακας 10

Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πιο πάνω Πίνακα 8, ποσό ύψους **€73,50εκ** (2022: 72,68εκ) ή ποσοστό **64,52%** (2022: 61,71%) του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2023 ήταν Μη Εξυπηρετούμενα.

Επισημαίνεται ότι, από τα πιο πάνω ΜΕΔ στις 31 Μαρτίου 2023, για **97** δάνεια με υπόλοιπο **€63,51εκ** (2022: 112 δάνεια – υπόλοιπο €59,72εκ), ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης έχει προχωρήσει σε τερματισμό Συμβολαίων ή/και λήψη δικαστικών μέτρων.

⁶ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

⁷ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

(γ) Δάνειο προς τον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης - ΚΟΑΓ

Το Δάνειο που παραχωρήθηκε προς τον ΚΟΑΓ, στόχο είχε την αγορά γης, ανέγερση κατοικιών και πώληση τους προς χαμηλά αμειβομένους.

Ο ΚΟΑΓ έχει παραχωρήσει δάνεια χρησιμοποιώντας Κεφάλαια της Κυβέρνησης για εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά Εισοδήματα (ΣΣΧΑ) το οποίο εγκρίθηκε το 2001. Μετά το 2012 ο ΚΟΑΓ, με οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών, τερμάτισε την πώληση κατοικιών/διαμερισμάτων μέσω του Σχεδίου Στέγασης Χαμηλά Αμειβομένων και όσες μονάδες ανεγέρθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ διατέθηκαν σε αριθμό αγοραστών με βάση το Σχέδιο Στέγασης Μέτρια Αμειβομένων.

Να σημειωθεί ότι, η κυριότητα των κατοικιών που παραχωρούνται μέσω του ΚΟΑΓ παραμένει στον Οργανισμό μέχρι την πλήρη αποπληρωμή των δανείων.

Ο αριθμός των δανείων που παραχωρήθηκαν σε χαμηλά αμειβομένους και διαθέτουν υπόλοιπο ύψους **€41.843.197** (2022: €44.815.110) κατά την 31 Μαρτίου 2023, ανέρχεται σε **717** (2022: 734). Ποσό ύψους **€11.939.844** (2022: €11.016.334) αφορά καθυστερημένες δόσεις.

Η κατάσταση των πιο πάνω δανείων κατά την προαναφερόμενη ημερομηνία είχε ως ακολούθως:

- **Εξυπηρετούμενα: 195** – υπόλοιπο **€6.020.713** (2022: €7.641.351),
- **Μη Εξυπηρετούμενα: 522** – υπόλοιπο **€35.822.484** (2022: €37.173.759),

Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός έχει προχωρήσει σε λήψη δικαστικών μέτρων σε 136 από τα 522 ΜΕΔ.

Τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ σε μέτρια αμειβομένους ανέρχονται σε **94** κατά την 31^η Μαρτίου 2023 (2022: 94). Το υπόλοιπο των εν λόγω δανείων κατά την προαναφερθείσα ημερομηνία ανήλθε σε **€3.603.388** (2022: €3.863.870), εκ των οποίων **€248.952** (2022: €197.870) αφορούν καθυστερημένες δόσεις.

Πέραν των πιο πάνω, να σημειωθεί ότι ο ΚΟΑΓ έχει καταβάλει στην Κυβέρνηση όλες τις εκκρεμείς οφειλές του αναφορικά με το πιο πάνω Σχέδιο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2019. Επίσης, προωθείται η υπογραφή Συμφωνίας η οποία θα διέπει τις μελλοντικές οικονομικές υποχρεώσεις των δύο μερών (Κυβέρνησης – ΚΟΑΓ).

Με βάση τα στοιχεία που αναφέρονται πιο πάνω, ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων, ειδικά από τα δάνεια που έχουν δοθεί μέσω του ΚΦΙΚΒ και του Οργανισμού Χρηματοδοτήσεως Στέγης είναι ορατός.

Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού ΜΕΔ και ειδικά δανείων με μεγάλη χρονική περίοδο καθυστέρησης ως επίσης και η παραπομπή δανείων σε δικαστικές διαδικασίες λόγω μη ανταπόκρισης των πρωτοφειλετών τους, εγκυμονεί κινδύνους απώλειας χρημάτων από την Κυβέρνηση ή/και τελικής ζημιάς προς το Δημόσιο, αφού τα πιο πάνω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με Κεφάλαια της Κυβέρνησης και η μη είσπραξη τους θα αποτελέσει μελλοντική ζημιά στο Δημόσιο.

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω στοιχεία, ο μεγαλύτερος κίνδυνος απώλειας χρημάτων για την Κυβέρνηση παρουσιάζεται στα δάνεια που παραχωρήθηκαν μέσω ΟΔΔ και άλλους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς σε φυσικά πρόσωπα στα πλαίσια διαφόρων πολιτικών της Κυβέρνησης ή/και εφαρμογής νομοθεσιών και η μέχρι σήμερα παρακολούθηση τους από τους εμπλεκόμενους οργανισμούς δεν ήταν η αναμενόμενη.

Επίσης, εξαιρετικά μεγάλος είναι και ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από τα δάνεια που είναι παγιοποιημένα για μεγάλο χρονικό διάστημα, λόγω Τουρκικής εισβολής.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Οι προαναφερόμενοι κίνδυνοι μπορεί να μετριαστούν με επανασχεδιασμό της πολιτικής της Κυβέρνησης για παραχώρηση νέων δανείων σε φυσικά πρόσωπα μέσω άλλων οργανισμών ή/και τραπεζών και με την στενή και επισταμένη παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων από τους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την παρακολούθηση των δανείων αυτών.

Επίσης, κατά την διάρκεια αναδιαρθρώσεων των πιο πάνω δανείων θα πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες για βιώσιμες αναδιαρθρώσεις. Νέα δάνεια να δίδονται μόνο μετά από ενδελεχή αξιολόγηση της εξοφλητικής ικανότητας των πρωτοφειλετών και την διασφάλιση της βιωσιμότητας των δανείων και να μην παραχωρούνται δάνεια χωρίς επαρκείς εξασφαλίσεις.

Πέραν των πιο πάνω, η Κυβέρνηση θα πρέπει να ασκεί πιο επισταμένα εποπτικό έλεγχο των οργανισμών που διαχειρίζονται κεφάλαια της Κυβέρνησης, για είσπραξη όσο το δυνατό μεγαλύτερου ποσοστού των καθυστερημένων δόσεων και μη ύπαρξης νέων καθυστερήσεων.

iii. ΑΓΩΓΕΣ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

Εισαγωγικά

Στα πλαίσια αξιολόγησης των δημοσιονομικών κινδύνων, συλλέχθηκαν στοιχεία που αφορούν τις αγωγές/ εφέσεις/ προσφυγές/ διαιτησίες που ενδεχομένως να έχουν οικονομικό κόστος στην ΚΔ, στις Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/ Κρατικές Επιχειρήσεις /Κρατικούς Οργανισμούς και στις ΑΤΑ. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν εμπίπτουν σε κλίμακα απαιτήσεων από €500.000 και άνω, ή στις περιπτώσεις που δεν μπορεί να καθοριστεί κλίμακα, το δυνητικό τους κόστος να ξεπερνά το €1.000.000. Με βάση τα στοιχεία που λήφθηκαν, οι ενδεχόμενοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προέρχονται από αγωγές/ εφέσεις/ προσφυγές/ διαιτησίες ως ακολούθως:

Κλίμακα Απαίτησης/ Δυνητικό κόστος €	Κεντρική Κυβέρνηση	Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/ Κρατικές Επιχειρήσεις/Κρατικοί Οργανισμοί	Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
500.000-2.000.000	78	31	15
2.000.000 και άνω	56	25	12
1.000.000 και άνω (Μόνο για Διατησίες)	1	2	-
Σύνολο	135	58	27

Πίνακας 11

Πέραν των περιπτώσεων που αναφέρονται στον πίνακα 11 πιο πάνω, υπάρχει και αριθμός προσφυγών που αφορούν τις πιο πάνω κατηγορίες για τις οποίες δεν είναι εφικτό να συλλεχθούν στοιχεία για το πού θα κυμανθεί το ύψος της απαίτησης, και ως εκ τούτου δεν μπορούν να καταταχτούν σε κλίμακα.

Οι δικαστικές αγωγές εφέσεις/ προσφυγές/ διαιτησίες αφορούν κυρίως:

(α) Κεντρική Κυβέρνηση

- Αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.
- Αγωγές τρίτων για οικονομικές απαιτήσεις για προσφορές που δεν τους κατακυρώθηκαν, διοικητικές πράξεις ή από συμβόλαια για εκτέλεση κυβερνητικών έργων και συμβόλαια συντήρησης.
- Αγωγές τρίτων για ατυχήματα/ τραυματισμούς/ θέματα υγείας που συνέβησαν, και κατά την εκτίμηση των εναγόντων την ευθύνη φέρει η ΚΔ.
- Αγωγές τρίτων για απαλλοτριώσεις στοιχείων πάγιου ενεργητικού (κυρίως γης) που κατά την εκτίμηση των εναγόντων έχουν υποστεί οικονομική ζημιά είτε αυτή αφορά την εκτιμώμενη αξία της απαλλοτριωθείσας γης ή/και πιθανά διαφυγόντα κέρδη από τη μη χρήση των εν λόγω στοιχείων πάγιου ενεργητικού.

Πέραν των πιο πάνω σημειώνεται ότι, στην συντριπτική πλειοψηφία των αγωγών που καταχωρούνται στα Δικαστήρια εναντίον του Κηδεμόνα Τ/κ Περιουσιών (46 υποθέσεις που μοιράζονται στις κλίμακες απαιτήσεων «€500.000-€2.000.000» και «€2.000.000 και άνω»), προσβάλλεται η εκ του νόμου εξουσία του Κηδεμόνα Τ/κ Περιουσιών να έχει υπό την διαχείριση του τις Τ/κ Περιουσίες που εγκαταλείφθηκαν από τους ιδιοκτήτες τους, συνεπεία της Τουρκικής εισβολής του 1974. Η συγκεκριμένη εξουσία ωστόσο ήδη κρίθηκε συνταγματική, νόμιμη και αιτιολογημένη, μέσα από σωρεία αποφάσεων του Ανώτατου Δικαστηρίου. Ως εκ τούτου κρίνονται ιδιαίτερα χαμηλού δημοσιονομικού ρίσκου και δεν αναμένεται να επιφέρουν οποιοδήποτε δημοσιονομικό κόστος.

(β) Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/Κρατικές Επιχειρήσεις/Κρατικοί Οργανισμοί

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών/ μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

(γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ)

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών / μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

Ανάλυση Κινδύνων

(α) Κεντρική Κυβέρνηση:

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προκύπτουν σε περίπτωση που εκδοθεί απόφαση δικαστηρίου εναντίον της Δημοκρατίας οπότε επιβάλλεται η καταβολή χρηματικών αποζημιώσεων στους ενάγοντες. Σε περίπτωση που οι χρηματικές αποζημιώσεις είναι ψηλές τότε επηρεάζονται αρνητικά τα δημόσια οικονομικά και κατά συνέπεια η μη επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που τίθενται με όλα τα αρνητικά συνεπακόλουθα.

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι θα προκύψουν κυρίως από δικαστικές αποφάσεις που αφορούν αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς και από πιθανές αγωγές που υποβλήθηκαν ή θα υποβληθούν (μετά από την εκδίκαση προσφυγών στο Διοικητικό Δικαστήριο) και αφορούν περιορισμό αναπτυξιακών δικαιωμάτων μέσω της εφαρμογής Τοπικών Σχεδίων

(β) Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/Κρατικές Επιχειρήσεις/Κρατικοί Οργανισμοί και (γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ):

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προέρχονται από τις ΟΔΔ και από τις ΑΤΑ και αφορούν είτε αγωγές τρίτων είτε αγωγές υπαλλήλων κατά των οντοτήτων αυτών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

(α) Κεντρική Κυβέρνηση:

Η πρακτική που ακολουθείται είναι η ετήσια συμπερίληψη σχετικής πρόνοιας στον κρατικό Προϋπολογισμό για κάλυψη αποζημιώσεων και εξόδων για την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων κατά της Δημοκρατίας από οποιοδήποτε δικαστήριο.

Περαιτέρω αναφέρεται ότι στην προσπάθεια μετριασμού του κινδύνου από δικαστικές διαδικασίες που δεν έχουν ολοκληρωθεί και για τις οποίες εκκρεμεί απόφαση το Κράτος, μεταξύ άλλων, προσπαθεί να ενεργεί πάντα μέσα από τις σαφείς απαιτήσεις του Συντάγματος, των διοικητικών διαδικασιών και των νομοθετικών διατάξεων, καθώς και να χρησιμοποιεί μεθόδους εξωδικαστικής διευθέτησης διαφορών που συνήθως αποτελεί μία πιο γρήγορη και λιγότερο δαπανηρή οδό αντιμετώπισης διαφορών.

(β) Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/Κρατικές Επιχειρήσεις/Κρατικοί Οργανισμοί και (γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ):

Ο Κώδικας Δημόσιας Διακυβέρνησης (ΚΔΔ) του 2019 προωθεί καλές πρακτικές με τις οποίες οι ΟΔΔ καλούνται να συμμορφωθούν. Ακολουθώντας αυτές τις πρακτικές μειώνονται και οι πιθανότητες κινδύνων που προέρχονται από δικαστικές αποφάσεις εναντίον τους.

iv. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ

Εισαγωγικά

Η απαλλοτρίωση αφορά αναγκαστική, σύμφωνη με το νόμο και με καθορισμένη αποζημίωση, εξαγορά από το κράτος της ακίνητης περιουσίας κάποιου ιδιοκτήτη, για λόγους δημόσιας ανάγκης ή ωφέλειας. Συνήθως το κράτος προχωρεί σε απαλλοτριώσεις ιδιωτικής περιουσίας για δημιουργία έργων υποδομών ή για άλλους σκοπούς και καταβάλλει στους ιδιοκτήτες αντίστοιχο χρηματικό αντίτιμο με βάση την αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας που απαλλοτριώνεται σε αγοραίες τιμές. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να γίνει και ανταλλαγή ιδιωτικής γης με κρατική ισόποσης αξίας.

Λόγω εκτέλεσης μεγάλου αριθμού έργων υποδομής στα μέσα της δεκαετίας του 2000 σε συνδυασμό με τα ψηλά επιτόκια που καταβάλλονταν από τη μη έγκαιρη καταβολή της αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες (επιτόκιο 9%) και την έλλειψη καθορισμένης πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση μεγάλων οφειλών / υποχρεώσεων του δημόσιου προς τους ιδιοκτήτες γης.

Το Μάιο του 2014 έχει ψηφιστεί νομοθεσία η οποία προνοεί μείωση του πληρωτέου τόκου από 9% σε 3% για ληξιπρόθεσμες οφειλές που αφορούν απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης. Σημειώνεται ότι, με σημερινά δεδομένα το ύψος του επιτόκιου εξακολουθεί να είναι ψηλό αφού σύμφωνα με τα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας το επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους από νοικοκυριά τον Ιούλιο του 2023 κυμαινόταν στο 0,87%. Τονίζεται ότι ο καθορισμός της πολιτικής απαλλοτριώσεων γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο με σειρά αποφάσεων του.

Κατά την 31 Δεκεμβρίου, 2022 σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας οι συνολικές εκκρεμούσες υποχρεώσεις (συμπεριλαμβανομένων και των τόκων) προς τους ιδιοκτήτες γης τους οποίους η γη απαλλοτριώθηκε για υλοποίηση αναπτυξιακών ή άλλων έργων (αρχαιολογικοί χώροι, ανάγκες εθνικής φρουράς) ανερχόταν στα 163 εκ. ευρώ σε σχέση με 174 εκ. ευρώ τέλος του 2021, δηλαδή το ύψος του οφειλόμενου ποσού για απαλλοτριώσεις μειώθηκε κατά 6,3% ενώ σε σχέση με το τέλος του 2012 τα οφειλόμενα ποσά για απαλλοτριώσεις μειώθηκαν κατά 68% αφού το οφειλόμενο ποσό ανερχόταν τότε στα €508 εκ. Πρόσθετα, σημειώνεται ότι από τις συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις, ποσό ύψους 91,6 εκ. ευρώ ή το 56% έχει συμφωνηθεί και έγινε αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες των υπό απαλλοτρίωση τεμαχίων ενώ το υπόλοιπο οφειλόμενο ποσό ύψους 71,3 εκ. ευρώ ή το 44% δεν έχει γίνει ακόμη αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες.

Για εξόφληση των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης περιλαμβάνεται ετησίως πρόνοια στον κρατικό Προϋπολογισμό που κυμαίνεται γύρω στα 40 εκ. ευρώ περίπου.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά οι συνολικές εκκρεμούσες υποχρεώσεις του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης (κεφάλαιο και τόκοι) καθώς και τα καταβληθέντα ποσά για τα έτη 2021-2022. Σημειώνεται ότι, η διαφορά που προκύπτει από το υπόλοιπο έκαστου έτους και των αποπληρωμών αφορά νέες απαλλοτριώσεις γης.

	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2021			Καταβληθέν ποσό εντός το 2021 € εκ.	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2022			Καταβληθέν ποσό εντός το 2022 € εκ.	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2023		
	Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.		Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.		Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.
Σύνολο	76.459	116.124	192.583	24.806	71.398	102.627	174.025	42.098	71.295	91.681	162.976
Κεφάλαιο	51.228	62.063	113.291	18.878	47.375	51.055	98.430	31.988	46.244	45.978	92.222
Τόκος	25.231	54.061	79.292	5.475	24.023	51.571	75.594	9.703	25.051	45.703	70.754
Επαγγελματικά Έξοδα*				453				407			

*αφορά δικηγορικά και εκτιμητικά έξοδα

Πίνακας 12

Ανάλυση Κινδύνων

Με βάση τα πιο πάνω, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που δημιουργούνται για την ΚΔ είναι οι ακόλουθοι:

- Οι κάτοχοι της απαλλοτριωθείσας γης οι οποίοι δεν αποδέχθηκαν την προσφορά του ΤΚΧ, προσφεύγουν στη δικαιοσύνη με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η εκτίμηση του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων καθώς και το τελικού ύψους της αποζημίωσης.
- Περαιτέρω αύξηση του συνολικού οφειλόμενου ποσού των απαλλοτριώσεων λόγω περιορισμένων πιστώσεων που περιλαμβάνονται ετήσια στον προϋπολογισμό για εξόφληση των εν λόγω υποχρεώσεων. Ως αποτέλεσμα παρατείνεται ο χρόνος αποπληρωμής των υποχρεώσεων και κατά συνέπεια αυξάνεται το κόστος εξυπηρέτησης των οφειλών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Για μετριασμό του κινδύνου των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες απαλλοτριωθείσας γης και για μείωση της επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών έχουν ληφθεί τα πιο κάτω μέτρα:

- Οι αποπληρωμές των οφειλών γίνονται με βάση τη χρονολογική σειρά αρχίζοντας από τις παλαιότερες όπου το επιτόκιο αποπληρωμής είναι ψηλότερο σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Το κράτος βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με ιδιοκτήτες απαλλοτριωμένων τεμαχίων γης για επιστροφή τους στους ιδιοκτήτες τους αφού τα τεμάχια αυτά αν και απαλλοτριώθηκαν δεν κατέστη δυνατή η αξιοποίηση τους για το σκοπό για τον οποίο απαλλοτριώθηκαν.
- Νέες απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης γίνονται με φειδώ και νοουμένου ότι το έργο είναι ώριμο για υλοποίηση και οι πιστώσεις περιλαμβάνονται στον κρατικό προϋπολογισμό.
- Διαβήματα για εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης νομοθεσίας (ο περί Αναγκαστικής Απαλλοτρίωσης Νόμος του 1962) με προτεινόμενο νομοσχέδιο στο οποίο (α) θα καθορίζεται εύλογο χρονικό πλαίσιο στο οποίο ο ιδιοκτήτης μπορεί να αποταθεί ενώπιον του δικαστηρίου για καθορισμό της αποζημίωσης και μετά την λήξη της προθεσμίας, το ποσό να θεωρείται συμφωνηθέν και (β) θα επιτυγχάνεται γρηγορότερη πληρωμή ή κατάθεση πληρωμής στον Γενικό Λογιστή των αποζημιώσεων εντός χρονικού πλαισίου και αμέσως μετά η εγγραφή των απαλλοτριωθέντων ακινήτων προς αποφυγή σύγκρουσης με τους ιδιοκτήτες (μείωση του ποσού που θα καταβάλλεται ως τόκος αφού ο τόκος επιβάλλεται μέχρι την ημερομηνία κατάθεσης).

ΙV. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Ι. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Α. Τραπεζικός τομέας

Στα τέλη του 2022, το συνολικό ενεργητικό του τραπεζικού τομέα ανήλθε στα €63.8 δισ. ή 236% του ΑΕΠ σημειώνοντας μείωση γύρω στα €3 δισ. από το 2021, κυρίως λόγω μείωσης των συνολικών δανείων του τραπεζικού τομέα. Όσον αφορά τον καταμερισμό του ενεργητικού, τα ρευστά διαθέσιμα έχουν αυξηθεί από 39.4% του συνολικού ενεργητικού στα τέλη 2021 στο 41% στα τέλη 2022, αποτελώντας τη μεγαλύτερη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων. Τα δάνεια παραμένουν επίσης μια μεγάλη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων, η οποία έχει αυξηθεί στο 36.8% του συνολικού ενεργητικού στα τέλη 2022 (2021: 37.5%).

Ο τομέας παραμένει καλά κεφαλαιοποιημένος. Ο δείκτης πρωτοβάθμιων κεφαλαίων CET1 παρέμεινε αμετάβλητος στο 17.7% στα τέλη του 2022 σε σχέση με το 2021, ενώ ο συνολικός δείκτης φερεγγυότητας σημείωσε μικρή βελτίωση στο 21.2% από 20.7% στα τέλη του 2021. Οι προοπτικές κερδοφορίας είναι σημαντικά βελτιωμένες σε σχέση με τα περασμένα έτη λόγω των αυξημένων βασικών επιτοκίων που ευνοεί τις κυπριακές τράπεζες με την σημαντική πλεονάζουσα ρευστότητα σημαντικά και σε αυξημένο βαθμό σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Όσον αφορά τη ρευστότητα, οι κυπριακές τράπεζες συνεχίζουν να διατηρούν σχετικά υψηλά αποθέματα με τον δείκτη κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio) και τον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio) να υπερβαίνουν σημαντικά την ελάχιστη κανονιστική απαίτηση. Η ρευστότητα χρηματοδοτείται κυρίως από καταθέσεις, με το μερίδιο άλλων μέσων, όπως ομολόγων, να παραμένει χαμηλό.

Οι καταθέσεις στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα αυξήθηκαν στα €52.1 δισ. τον Δεκέμβριο του 2022, έναντι €51.5 δισ. τον Δεκέμβριο του 2021, εξέλιξη η οποία οφείλεται σε εισροές καταθέσεων από τους εγχώριους καταθέτες κυρίως εταιρειών εκτός του χρηματοοικονομικού τομέα. Το σύνολο δανείων από τις κυπριακές τράπεζες μειώθηκε στα €26.1 δισ. τον Δεκέμβριο του 2022, έναντι €29.9 δισ. τον Δεκέμβριο του 2021 και €31.7 δισ. τον Δεκέμβριο του 2020, καταδεικνύοντας τη συνεχή προσπάθεια για απομόχλευση στις κυπριακές τράπεζες, κυρίως μέσω πωλήσεων και λογιστικών διαγραφών δανείων.

Τα ΜΕΔ συνεχίζουν να σημειώνουν βελτίωση. Σε απόλυτους αριθμούς, τα ΜΕΔ μειώθηκαν το 2022 στα €2.3 δισ. σε σύγκριση με €3 δισ. στα τέλη του 2021. Παράλληλα, ο λόγος των προβλέψεων προς ΜΕΔ (δείκτης κάλυψης) παρουσίασε αύξηση στο 47.5% στο τέλος Δεκεμβρίου του 2022, σε σύγκριση με 43.6% τον Δεκέμβριο του 2021.

Ορισμένοι δείκτες που αντικατοπτρίζουν την κατάσταση του τραπεζικού τομέα ή σχετίζονται ευρύτερα με αυτόν, παρουσιάζονται πιο κάτω:

Δείκτες	2018	2019	2020	2021	2022
Σύνολο υποχρεώσεων του τραπεζικού τομέα € εκ.	€55,402	€53,438	€54,432	€62,722	€60,018
Ενεργητικό επί του ΑΕΠ	275%	250%	268%	278%	236%
Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (%)	17.5%	19.9%	20.4%	20.7%	21.2%
Καταθέσεις πελατών € εκ.	€47,864	€48,735	€48,213	€51,532	€52,124
Δάνεια € εκ.	€39,197	€33,663	€31,776	€29,909	€26,122
Καταθέσεις προς Δάνεια (%)	122%	145%	152%	172%	200%
Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) € εκ.	€10,386	€9,056	€5,136	€2,986	€2,310
ΜΕΔ ως % των συνολικών δανείων	30.5%	28.0%	17.7%	11.0%	9.5%
Επέκταση τιμών οικιστικών ακινήτων, (%)	1.9%	1.7%	0.6%	2.1%	5.4%

Πίνακας 13

Β. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων

Η ΚΕΔΙΠΕΣ, συστάθηκε το 2018 και αδειοδοτήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ως εταιρεία εξαγοράς πιστώσεων για τη διαχείριση των δανείων ύψους €7.2 δισ. (€6.7 δισ. μη εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο και €0.5 δισ. εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο) και χαρτοφυλάκιο ακινήτων ύψους περίπου €0.7 δισ. από τον ισολογισμό της πρώην Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (ΣΚΤ). Το ύψος των δανείων υπό διαχείριση στις 31/03/2023 διαμορφώθηκε στα €6.1 δισ. (€5.5 δισ. μη εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο και €0.6 δισ. εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο) και των ακινήτων υπό διαχείριση στα €0.5 δισ.

Το 2019, η ΚΕΔΙΠΕΣ άρχισε τις αποπληρωμές της κρατικής ενίσχυσης ύψους €3.5 δισ., που παραχωρήθηκε στην ΣΚΤ τον Ιούνιο του 2018 και η οποία έτυχε της έγκρισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνολικά, μέχρι 31/03/2023, έχει καταβληθεί το ποσό των €940 εκ.. Παράλληλα, η αποπληρωμή της κρατικής βοήθειας θα γίνει και μέσω της παραχώρησης ακινήτων στο κράτος των οποίων η αξία ανέρχεται περίπου στα €140 εκ. καθώς και μέσω της παραχώρησης άλλων περιουσιακών στοιχείων, μικρότερης αξίας. Η διαδικασία αυτή αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2023. Το επιχειρηματικό σχέδιο της ΚΕΔΙΠΕΣ επεκτείνεται ως το 2028 και προβλέπει σταδιακή αποπληρωμή της εναπομένουσας κρατικής ενίσχυσης.

Κεφαλαιαγορά

Εντός του 2022, ο κλάδος παρουσίασε σταθερή πορεία με τις εποπτευόμενες οντότητες από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς να ανέρχονται στις 31/12/2022 σε 837, σε σύγκριση με 806 στις 31/12/2021. Οι Κυπριακές Εταιρείες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών ανήλθαν σε 248 στις 31/12/2022, σε σύγκριση με 243, που ήταν στο τέλος του 2021.

Ο τομέας των συλλογικών επενδυτικών ταμείων σημείωσε μείωση με τα στοιχεία ενεργητικού υπό διαχείριση να φτάνουν περίπου τα €9.5 δισ. για το 2022, σε σύγκριση με €11.6 δισ. στα τέλη 2021, ενώ εποπτεύονται 333 Εταιρείες Διαχείρισης Συλλογικών Επενδύσεων και Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων (εκ των οποίων 243 ενεργοί), σε σχέση με 310 Εταιρείες Διαχείρισης Συλλογικών Επενδύσεων και Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων το 2021 (εκ των οποίων 224 ενεργοί).

Ασφαλιστικός τομέας

Κατά την 31/12/2022, λειτουργούσαν 32 ασφαλιστικοί / αντασφαλιστικοί οργανισμοί εγγεγραμμένοι στην Κύπρο, υπό την εποπτεία της Υπηρεσίας Ελέγχου Ασφαλιστικών Εταιρειών. Το συνολικό ποσό των παραχθέντων ασφαλίσεων κατά το 2022 ανήλθε στο ποσό των €1.26 δισ. (€1.011,7 εκ. στην Κύπρο και €249,9 εκ. εκτός Κύπρου), σε σχέση με €1.11 δισ. κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2021 (€920,7 εκ. στην Κύπρο και €193 εκ. εκτός Κύπρου). Τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία των εν λόγω εταιρειών ανέρχονται στα €4.4 δισ. Στα τέλη του 2022ο σταθμισμένος μέσος όρος για τον Δείκτη Κάλυψης Φερεγγυότητας (Solvency Coverage Ratio), για το σύνολο του ασφαλιστικού τομέα ανήλθε στο 301,1% στις 31 Δεκεμβρίου 2022, σε σχέση με 294,1% στις 31 Δεκεμβρίου 2021.

Οι πάροχοι Σχεδίων Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών στην Κύπρο είναι:

(α) τα Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (ΙΕΣΠ), που είναι εγγεγραμμένα στον Έφορο και τα οποία κατά την 31/12/2022 αριθμούσαν τα 942, και

(β) οι 4 Ασφαλιστικές Εταιρείες Ζωής, οι οποίες παρέχουν τέτοια σχέδια μέσω του Κλάδου Ασφαλίσεων VII (σύμφωνα με το άρθρο 4(5)(β)), και είναι εγγεγραμμένες στον Έφορο Ασφαλίσεων. Όσον αφορά τα περιουσιακά στοιχεία των ΙΕΣΠ, κατά την 31/12/2022, έφθασαν τα €3.72 δισ., εκ των οποίων τα €2.28 δισ. αφορούσαν 928 ΙΕΣΠ που παρέχουν συνταξιοδοτικά σχέδια με Καθορισμένη Εισφορά (Defined Contribution) (από τα οποία τα 141 βρίσκονται υπό καθεστώς εθελούσιας εκκαθάρισης) και €1.44 δισ. που αφορούσαν 14 ΙΕΣΠ που παρέχουν συνταξιοδοτικά σχέδια με Καθορισμένα Ωφελήματα (Defined Benefits).

Πρόσθετα, κατά την 31/12/2022, τα συνολικά μέλη των ΙΕΣΠ έφθασαν τις 114.000. Όσον αφορά τα σχέδια των ασφαλιστικών εταιρειών, κατά την 31/12/2022, έφθασαν τα 9.580 μέλη και σε €124 εκατ. τα περιουσιακά στοιχεία. Τα ΙΕΣΠ που παρέχουν σχέδια με Καθορισμένη Εισφορά, χωρίζονται σε:

(α) στα Μονο-επιχειρησιακά τα οποία κατά την 31/12/2022 αριθμούσαν τα 916 (από τα οποία τα 141 βρίσκονται υπό καθεστώς εθελούσιας εκκαθάρισης), με 54.000 συμμετέχοντα μέλη και τα €1.24 δισ. περιουσιακά στοιχεία και

(β) στα Πόλυ-επιχειρησιακά τα οποία κατά την 31/12/2022 αριθμούσαν τα 12, με 60.000 συμμετέχοντα μέλη και €1.04 δισ. περιουσιακά στοιχεία.

Χρηματοοικονομική κατάσταση των νοικοκυριών και μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων

Το χρέος του μη χρηματοοικονομικού ιδιωτικού τομέα περιορίστηκε στο 162,8% του ΑΕΠ στο τέλος 2022, καταγράφοντας μείωση από το 186,9% του ΑΕΠ που ήταν στο τέλος του 2021. Η μείωση του ιδιωτικού χρέους προς το ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στην απομόχλευση του τομέα και ταυτόχρονα στην σημαντική αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ.

Το χρέος των νοικοκυριών μειώθηκε στο 74,1% του ΑΕΠ στις 31 Δεκεμβρίου 2022, σε σύγκριση με 83,0% του ΑΕΠ στις 31 Δεκεμβρίου 2021. Το χρέος των Μη Χρηματοοικονομικών Εταιρειών (ΜΧΕ), ως ποσοστό του ΑΕΠ, μειώθηκε στο 88,7% στις 31 Δεκεμβρίου 2022, έναντι 103,9% στις 31 Δεκεμβρίου 2021. Σημειώνεται ότι, το χρέος των ΜΧΕ ως προς το ΑΕΠ παρουσιάζεται σε ενοποιημένη βάση κατόπιν εξαίρεσης των δανείων των Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού (ΟΕΣ) (κυρίως πλοιοκτήτριες ΟΕΣ), οι οποίες ταξινομούνται ως κάτοικοι Κύπρου, παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων τους δεν έχουν σχέση με την εγχώρια οικονομία. Σημειώνεται ότι ο δανεισμός των ΟΕΣ είναι εξωτερικός ή εξασφαλισμένος με καταθέσεις, και ως εκ τούτου τυχόν σχετικοί κίνδυνοι δεν διασυνδέονται άμεσα με την κυπριακή οικονομία.

Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των νοικοκυριών είναι θετική εφόσον τα στοιχεία ενεργητικού υπερβαίνουν τα στοιχεία παθητικού. Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των νοικοκυριών μειώθηκε στο 130,1% του ΑΕΠ στις 31 Δεκεμβρίου 2022, σε σύγκριση με 137,3 % στις 31 Δεκεμβρίου 2021. Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των ΜΧΕ προς το ΑΕΠ είναι αρνητική, παρουσιάζοντας όμως σημαντική βελτίωση στο 155,2% στις 31 Δεκεμβρίου 2022 σε σύγκριση με 184,1% στις 31 Δεκεμβρίου 2021.

Ανάλυση Κινδύνων

A. Τραπεζικός τομέας

Ο σημαντικότερος κίνδυνος για το κυπριακό τραπεζικό σύστημα παραμένουν τα ΜΕΔ, αν και το μέγεθος του προβλήματος είναι διαφορετικό σε κάθε πιστωτικό ίδρυμα. Με τη σειρά της, η χαμηλή ποιότητα ενεργητικού ασκεί την μεγαλύτερη πίεση στην κερδοφορία των τραπεζών λόγω της δημιουργίας προβλέψεων. Είναι γεγονός ότι, τα τελευταία έτη η διακύμανση της κερδοφορίας σχετίστηκε άμεσα με το ύψος των απαιτούμενων προβλέψεων.

Ευρύτερα, η ύπαρξη ψηλού ιδιωτικού χρέους, επηρεάζει αρνητικά την παροχή νέων δανείων προς την οικονομία και ως επακόλουθο την αύξηση του ΑΕΠ και της κερδοφορίας των τραπεζών, με αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια φορολογικά έσοδα. Ωστόσο με την αύξηση των επιτοκίων το τραπεζικό σύστημα αναμένεται να καταγράψει και αυξημένη κερδοφορία, η οποία θα συμβάλει στην ανθεκτικότητα του τομέα.

B. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Πρόγραμμα Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων (Asset Protection Scheme) της πρώην ΣΚΤ

Η συμφωνία μεταξύ της ΣΚΤ και της Ελληνικής Τράπεζας, περιλάμβανε τη δημιουργία Προγράμματος Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων (Asset Protection Scheme - APS) στο οποίο η ΚΔ συμμετέχει ως εγγυητής των υποχρεώσεων που δυνατόν να προκύψουν. Δάνεια συμβατικής αξίας €2.61 δισ. ή εύλογης αξίας €2.30 δισ. καλύπτονταν από το πρόγραμμα κατά την έναρξή του τον Σεπτέμβριο 2018. Μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου 2022, το συμβατικό υπόλοιπο των δανείων κάτω από το πρόγραμμα έχει μειωθεί στα

€1.56 δισ. ή κατά 40%. Το ποσό εγγύησης ανέρχεται σε €1.22 δισ. μειωμένο κατά 46% από την έναρξη του σχεδίου. Η μείωση οφείλεται στις αποπληρωμές αλλά και σε απόσυρση δανείων μετά από άσκηση σχετικού δικαιώματος της Ελληνικής Τράπεζας.

Η Ελληνική Τράπεζα έχει υποβάλει μέχρι τον Μάρτιο του 2023 δεκαπέντε απαιτήσεις στην ΚΕΔΙΠΕΣ σε σχέση με το Πρόγραμμα Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων ύψους €106 εκ. περίπου, οι οποίες καλύπτουν την περίοδο Σεπτέμβρη 2018 έως Δεκέμβριο 2022. Η ΚΕΔΙΠΕΣ έχει προβεί μέχρι σήμερα σε πληρωμές ύψους €78 εκ. έναντι των απαιτήσεων της Ελληνικής Τράπεζας για την ίδια περίοδο. Τα δυο μέρη βρίσκονται σε διαδικασία διαβούλευσης για επιβεβαίωση του υπόλοιπου ποσού των απαιτήσεων.

Η ΚΕΔΙΠΕΣ είναι σήμερα σε θέση να αποπληρώσει και τις υπόλοιπες απαιτήσεις της Ελληνικής Τράπεζας και ως εκ τούτου δεν απορρέει δημοσιονομικός κίνδυνος από αυτές. Η ΚΕΔΙΠΕΣ διατηρεί επαρκές ταμειακό απόθεμα σε σχέση με το μη εξοφληθέν υπόλοιπο της απαίτησης. Περαιτέρω, με βάση το πιο πρόσφατο επιχειρηματικό πλάνο η ΚΕΔΙΠΕΣ θα είναι σε θέση να καλύψει τις απαιτήσεις της Ελληνικής Τράπεζας κάτω από το Πρόγραμμα Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων και επιπρόσθετα να πραγματοποιεί σημαντικές πληρωμές προς το Κράτος.

Ως εκ τούτου, υπό κανονικές συνθήκες δεν αναμένεται η ενεργοποίηση της κρατικής εγγύησης. Παράγοντες κινδύνου για ενδεχόμενη ενεργοποίηση της κρατικής εγγύησης είναι, μεταξύ άλλων, η ραγδαία επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών, απρόβλεπτα γεγονότα λειτουργικού κινδύνου, η ύπαρξη σημαντικών ζημιών από το εν λόγω χαρτοφυλάκιο για την Ελληνική Τράπεζα για παράδειγμα από ουσιώδεις αλλαγές του πλαισίου εκποιήσεων που καθιστούν την ανάκτηση χρέους χρονοβόρα.

Κεφαλαιαγορά

Οι κίνδυνοι που πηγάζουν από την Κεφαλαιαγορά, εντοπίζονται κυρίως στο ενδεχόμενο αφερεγγυότητας ή έλλειψης ρευστότητας ΕΠΕΥ και συνεπακόλουθης ζημίας προς τους επενδυτές επηρεάζοντας τα συμφέροντα εγχώριων και ξένων επενδυτών και ευρύτερα τις προσπάθειες περαιτέρω ανάπτυξης της Κύπρου ως χρηματοοικονομικό κέντρο. Οι άμεσοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι από την κεφαλαιαγορά αξιολογούνται ως χαμηλοί.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Οι ασφαλιστικές εταιρείες λειτουργούν από την 1η Ιανουαρίου 2016 στο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο της Φερεγγυότητας II, το οποίο υποχρεώνει τις ασφαλιστικές εταιρείες να γίνουν πιο ισχυρές και ανθεκτικές σε οικονομικά σοκ.

Σε σχέση με ασφαλιστικές υπηρεσίες, στην Κύπρο αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν υπάρχουν σχετικές Οδηγίες για συστήματα αποζημίωσης για τις υπηρεσίες αυτές. Εν πάση περιπτώσει, ο άμεσος δημοσιονομικός κίνδυνος από τον ασφαλιστικό τομέα αξιολογείται ως χαμηλός.

Αναφέρεται ότι στην Κύπρο λειτουργεί το Ταμείο Ασφαλιστών Μηχανοκίνητων Οχημάτων (Motor Insurers' Fund of Cyprus), το οποίο καλύπτει τον τομέα των υποχρεωτικών ασφαλειών μηχανοκινήτων οχημάτων, δηλαδή την υποχρεωτική ασφάλιση ευθύνης έναντι τρίτου (Motor Third Party Liability Insurance). Το Ταμείο λειτουργεί ως ένας οργανισμός για να καταβάλλει, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, δίκαιες αποζημιώσεις προς τρίτους σε σχέση με ευθύνη:

(α) Ανασφάλιστων οχημάτων,

(β) Αγνώστων οχημάτων,

(γ) Οχημάτων ασφαλισμένων σε ασφαλιστικές εταιρείες που βρίσκονται υπό εκκαθάριση, διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα την οικονομική δυνατότητα να εκπληρώνει τις πιο πάνω υποχρεώσεις, σύμφωνα με την Κυπριακή Νομοθεσία και τις Διεθνείς Συμβάσεις που το Ταμείο έχει υπογράψει, και

(δ) να συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση των ανασφάλιστων οχημάτων.

Όσον αφορά τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία, τα οποία λειτουργούν ως ΙΕΣΠ από την 10η Φεβρουαρίου 2020, με βάση το νέο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οδηγίας IORP II, η πλειοψηφία τους είναι ταμεία προνοίας καθορισμένων εισφορών και συνεπώς οι όποιες απώλειες από επενδυτικούς κινδύνους βαραίνουν αποκλειστικά τα μέλη των ταμείων. Όσον αφορά τα ταμεία συντάξεων με καθορισμένες παροχές, τα οποία είναι πολύ λιγότερα σε αριθμό, αυτά αφορούν σχεδόν εξ ολοκλήρου Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, τους Δήμους και Κοινοτικά Συμβούλια. Τα πλείστα από αυτά τα ταμεία παρουσιάζουν αναλογιστικά ελλείμματα, άλλα σε μεγάλο βαθμό και άλλα σε μικρότερο, και αν δεν ληφθούν κατάλληλα μέτρα ενδέχεται να έχουν δημοσιονομικό αντίκτυπο.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

A. Τραπεζικός τομέας

Η αρχιτεκτονική της τραπεζικής ένωσης

Μετά το μεγάλο κόστος στα κράτη και στους φορολογούμενους από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008-2009, στην Ευρωζώνη αποφασίστηκε η ανοικοδόμηση της τραπεζικής ένωσης με κύριο γνώμονα την αποκοπή του συνδετικού κρίκου μεταξύ τραπεζών και κρατών.

Η προληπτική εποπτεία από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό αποτελεί τον πρώτο πυλώνα της τραπεζικής ένωσης. Μέσω ετήσιων εποπτικών κύκλων, οι τράπεζες καλούνται όπως έγκαιρα κτίσουν ίδια κεφάλαια που να αντικατοπτρίζουν το μέγεθός τους, τη φάση του οικονομικού κύκλου και άλλους παράγοντες κινδύνου, ώστε να είναι σε θέση να απορροφήσουν οι ίδιες – χωρίς κρατική στήριξη – ενδεχόμενες ζημιές.

Στον δεύτερο πυλώνα της τραπεζικής ένωσης, βρίσκεται ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης με συγκεκριμένους κανόνες χειρισμού εάν συστημικό τραπεζικό ίδρυμα κριθεί ότι βρίσκεται σε πτώχευση ή ενδέχεται να πτωχεύσει. Σύμφωνα με το πλαίσιο εξυγίανσης, ακολουθείται συντεταγμένο σχέδιο ώστε οι ζημιές να απορροφηθούν από μετόχους και ομολογιούχους και η τράπεζα να συνεχίσει να παρέχει τις σημαντικές λειτουργίες της προς διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας.

Ο τρίτος πυλώνας αποτελείται από το Πανευρωπαϊκό Σύστημα Καταθέσεων, το οποίο δεν έχει ακόμη συμφωνηθεί. Σκοπός ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Προστασίας Καταθέσεων (European Deposit Insurance System, “EDIS”), με εξ’ ολοκλήρου συνεισφορές από τον τραπεζικό τομέα, το οποίο, στο μακρύτερο μέλλον, είναι να βοηθήσει περαιτέρω στην απάμβλυνση των επιπτώσεων μιας ενδεχόμενης μελλοντικής τραπεζικής κρίσης στην οικονομία και στα δημόσια οικονομικά. Ωστόσο, οι συζητήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν αδρανήσει και στο προβλεπτό μέλλον η υπόθεση εργασίας αφορά την ύπαρξη μόνο του εθνικού συστήματος εγγύησης καταθέσεων.

Το Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (ΣΕΚ) αποτελεί ξεχωριστή νομική οντότητα η οποία συστάθηκε και λειτουργεί στην ΚΔ από το 2010. Μέλη του ΣΕΚ είναι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν συσταθεί στην Κύπρο, περιλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων τους που λειτουργούν σε άλλες χώρες μέλη της ΕΕ και των υποκαταστημάτων στην

Κύπρο ξένων τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες εκτός της ΕΕ. Τα υποκαταστήματα τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες - μέλη της ΕΕ που βρίσκονται στην Κύπρο, καλύπτονται από τα αντίστοιχα συστήματα εγγύησης καταθέσεων των χωρών τους. Το ΣΕΚ ενεργοποιείται εφόσον διαπιστωθεί ότι συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα που είναι μέλος του, αδυνατεί να αποπληρώσει τους καταθέτες του. Το ανώτατο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται ανά καταθέτη ανά αδειοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα, ανέρχεται σε €100.000. Κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης ενός καταθέτη, τα ποσά των υπαρχουσών καταθέσεων συμψηφίζονται με οποιαδήποτε υπόλοιπα δανείων ή άλλων πιστωτικών διευκολύνσεων που έχουν παραχωρηθεί από το καλυπτόμενο ίδρυμα στον καταθέτη καθώς και με οποιαδήποτε ποσά που αποτελούν ανταπαίτηση του καλυπτόμενου ιδρύματος και για τα οποία το καλυπτόμενο ίδρυμα έχει το δικαίωμα συμψηφισμού. Σημειώνεται ότι το ΣΕΚ στην Κύπρο ενεργοποιήθηκε επιτυχώς για την αποζημίωση των εγγυημένων καταθέσεων στην FBME Bank Ltd – Cyprus Branch (2016-2018).

Το ΣΕΚ πρέπει να συσσωρεύσει μέχρι τον Ιούλιο του 2024, μέσω συνεισφορών των πιστωτικών ιδρυμάτων - μέλη του ΣΕΚ, ποσό που αντιστοιχεί στο 0.8% των καλυπτόμενων καταθέσεων. Οι συνεισφορές μέχρι στιγμής είναι εντός του χρονοδιαγράμματος για την επίτευξη του στόχου.

Δεδομένης της πιο πάνω αρχιτεκτονικής της τραπεζικής ένωσης, μέσω της ενεργής προληπτικής διατήρησης κεφαλαίων, της διάσωσης με ιδία μέσα και του αποθεματικού του ΣΕΚ, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι για ένα κράτος είναι σημαντικά μειωμένοι.

B. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Επενδυτικές υπηρεσίες και Ταμεία Αποζημίωσης Επενδυτών (ΤΑΕ)

Στην Κύπρο, λειτουργούν δύο ταμεία αποζημίωσης των επενδυτών, ήτοι το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών ΕΠΕΥ (ΤΑΕ Πελατών ΕΠΕΥ) και το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών Τραπεζών (ΤΑΕ Πελατών Τραπεζών).

Ο σκοπός αυτών των ΤΑΕ είναι η εξασφάλιση των απαιτήσεων των καλυπτόμενων πελατών έναντι των μελών του ΤΑΕ με την καταβολή αποζημιώσεων, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

Το μέγιστο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται στους επιλέξιμους πελάτες είναι 20.000 ευρώ. Η εν λόγω κάλυψη ισχύει για το συνολικό ποσό των απαιτήσεων από τον αιτούντα έναντι ενός μέλους του ΤΑΕ, ανεξάρτητα από τον αριθμό των λογαριασμών, το νόμισμα και τον τόπο παροχής της υπηρεσίας.

Οι επιχειρήσεις επενδύσεων και οι τράπεζες, πληρώνουν ετήσια εισφορά στο αντίστοιχο ΤΑΕ, η οποία έχει ως ανώτατο όριο σωρευτικής συνεισφοράς το 0.5% των επιλέξιμων κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών μέσων. Τα μέλη των Ταμείων, μπορεί να κληθούν να καταβάλουν και έκτακτη συμπληρωματική εισφορά για την κάλυψη των απαιτήσεων από τους πελάτες συγκεκριμένου μέλους, εάν προκύψει τέτοια ανάγκη.

Με βάση τις διατάξεις της σχετικής Ευρωπαϊκής Οδηγίας και του εθνικού δικαίου, τα παραπάνω ταμεία χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από τα μέλη τους. Ως εκ τούτου, το κράτος δεν φέρει καμία ευθύνη για την αποζημίωση των επενδυτών.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Έχουν ήδη τροχοδρομηθεί διαδικασίες για την ενίσχυση των πόρων των εποπτικών αρχών και της εποπτείας τόσο του ασφαλιστικού τομέα όσο και του τομέα των ΙΕΣΠ

Μέσω συγκεκριμένων προνοιών και στόχων του ΣΑΑ, τόσο ο Έφορος ΙΕΣΠ όσο και ο Έφορος Ασφαλίσεων ξεκίνησαν να ενισχύονται με πρόσθετο προσωπικό, μέρος του οποίου έχει ήδη τοποθετηθεί στις υπηρεσίες αυτές. Επιπλέον, μέσω ανάλογων στόχων εντός του ΣΑΑ, οι δύο εποπτικές αρχές ενισχύουν περαιτέρω και αυξάνουν τόσο τα εποπτικά εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούν για τον έλεγχο των δομών και των συστημάτων διακυβέρνησης των εποπτευόμενων οντοτήτων, όσο και των μέτρων που δύνανται να λαμβάνουν σε συνεχή βάση, μέσα από τις Διαδικασίες Εποπτικής Εξέτασης τις οποίες εφαρμόζουν.

Η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών ενισχύει το περιβάλλον ελέγχου των εποπτευομένων, και διασφαλίζει την προστασία των ασφαλισμένων και των μελών των ΙΕΣΠ, και ταυτόχρονα συμβάλλουν ευρύτερα στη χρηματοοικονομική σταθερότητα.

ii. ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ/ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ/ ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Εισαγωγικά

Στα πλαίσια της προσπάθειας για ενδυνάμωση του πλαισίου διακυβέρνησης των Κρατικών Οντοτήτων, όπως αυτή αναδεικνύεται και από την Ανά Χώρα Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, τον Μάρτιο του 2023 το Υπουργείο Οικονομικών έλαβε τεχνική βοήθεια από το ΔΝΤ για εντοπισμό των αδυναμιών του υφιστάμενου συστήματος και των βέλτιστων διεθνών πρακτικών. Τον Αύγουστο του 2023 παραδόθηκε στην ΚΔ η τελική έκθεση εισηγήσεων των εμπειρογνομόνων, η οποία θα τύχει ενδελεχούς ανάλυσης για καθορισμό ενιαίου πλάνου υλοποίησης των επιμέρους δράσεων.

Μεταξύ άλλων, εντοπίστηκε η ανάγκη για σαφή διαχωρισμό των οντοτήτων που ασκούν εμπορική δραστηριότητα και παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες οι οποίες τις καθιστούν καίριες δημοσιονομικά για το κράτος και για τις οποίες απαιτείται διαφορετικό πλαίσιο διακυβέρνησης και λογοδοσίας. Για να καταστεί εφικτός ο συγκεκριμένος διαχωρισμός, οι εμπειρογνώμονες εισηγούνται την εφαρμογή των κριτηρίων του IMF Government Finance Statistics Manual 2014 (GFSM 2014).

Στην βάση των συγκεκριμένων κριτηρίων, στην παρούσα Έκθεση περιλαμβάνονται στοιχεία για συνολικά 25 Οντότητες εκ των οποίων, οι 18, σύμφωνα με τα κριτήρια του IMF Government Finance Statistics Manual 2014 (GFSM 2014), ασκούν εμπορικές δραστηριότητες. Οι εναπομείνουσες 7 Οντότητες επιλέχθηκαν βάσει άλλων κριτηρίων όπως το μέγεθος (ενεργητικού/παθητικού), ο αριθμός του προσωπικού, το ύψος του προϋπολογισμού, καθώς και ο σκοπός/ δραστηριότητα.

Δυνάμει του άρθρου 2 του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου του 2014 (Ν. 20(Ι)/2014) οι 25 Οντότητες, κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- Έξι (6) Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης
- Μία (1) Κρατική Επιχείρηση
- Δεκαοκτώ (18) Κρατικοί Οργανισμοί

Το πλαίσιο λειτουργίας και υποχρεώσεων εκάστης οντότητας, καθορίζεται από την κατηγοριοποίησή της με βάση τη συγκεκριμένη νομοθεσία.

Ανάλυση Κινδύνων

Για αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης των ΟΔΔ, και κατ' επέκταση πιθανών δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από αυτές, με βάση τις ελεγμένες ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις τους για το 2022 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν.

Ο Πίνακας Α παρουσιάζει οικονομικά στοιχεία για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους (τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες), τον αριθμό του προσωπικού κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα Α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα Β οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία του κάθε Οργανισμού. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τον δανεισμό προς τα ίδια κεφάλαια.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

Α/Α	Οργανισμός	Κατηγοριοποίηση	Καθαρές Μεταβιβάσεις (€εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβαν ομένης Κρατικής Χορηγίας (€εκ.)	Κέρδη προ τόκων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) (€εκ.)	Μισθολόγιο (€εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωμένες Συντάξεις (€εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2022 (€εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2022 (€εκ.)	Καθαρό χρέος (€εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€εκ.)	Μακροπρόθ εσμες Υποχρεώσε ις	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2022) (€εκ.)
1	ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	7.2	2.7	0.0	6.9	128	0	22.2	4.1	11.1	0.0	20.1	0.0	0.0
2	ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	1,327.1	98.5	109.7	2,200	24.9	2,271.7	1,305.2	1,438.1	-41.1	311.3	692.3	162.8
3	ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	33.2	17.7	7.7	162	3.0	910.8	15.5	17.4	0.0	5.3	22.5	0.0
4	ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	-23.2	406.1	149.0	115.1	2,230	0.0	1,081.4	287.0	381.4	0.0	99.7	97.5	0.0
5	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	2.0	11.4	10.9	1.0	18	0.0	8.3	2.6	2.6	0.0	0.8	2.4	0.0
6	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	5.2	0.2	3.9	51	0.0	13.6	5.4	9.3	0.0	9.3	0.3	0.0
7	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατική Επιχείρηση	0.0	0.0	-1.1	0.5	9	0.0	1.8	0.5	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
8	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	0.0	4.2	3.5	1.3	34	0.2	375.4	1.6	1.6	340.2	73.5	295.7	115.3
9	ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	11.3	0.3	-0.4	8.6	223	0.1	85.6	10.9	11.1	0.0	76.5	25.9	0.0
10	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0.6	1,482.2	71.9	5.0	129	0.0	815.5	1,414.2	1,415.5	0.0	377.9	11.0	0.0
11	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ (ΟΚΥΠΥ)	Κρατικός Οργανισμός	12.6	459.6	4.0	360.4	7,325	0.0	368.8	472.3	507.3	0.0	19.8	0.0	0.0
12	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	21.0	13.2	4.3	76	0.4	295.7	7.9	8.8	0.0	10.7	13.2	0.0
13	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	101.3	26.4	30.8	58.7	2,161	1.2	361.1	92.7	123.6	0.0	11.1	125.8	0.0
14	ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	34.0	1.7	8.7	16.8	394	7.0	18.0	27.0	28.7	0.0	10.6	122.8	0.0
15	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΠΑΣ ΝΑΠΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	4.7	4.2	0.5	10	0.0	32.6	1.3	1.7	12.1	0.9	17.7	18.6
16	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	10.9	1.9	2.6	71	0.1	202.1	3.9	11.5	89.4	18.5	145.1	115.6
17	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ - ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	27.8	16.4	3.0	83	0.1	516.5	13.5	65.3	55.0	25.6	97.3	107.4
18	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	27.8	16.6	3.2	73	0.4	400.7	16.6	20.9	109.8	24.5	100.8	112.8
19	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	5.9	5.6	0.9	15	0.0	55.9	2.4	2.9	28.7	3.0	40.1	39.1
20	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	11.2	5.8	1.4	33	0.0	144.7	1.7	1.7	39.1	12.6	37.5	44.2
21	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	11.6	-0.1	2.3	77	0.4	33.6	1.7	4.2	0.0	6.4	10.6	0.0
22	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	29.1	4.1	3.9	92	0.7	51.5	22.8	24.1	0.0	32.7	7.8	0.0
23	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0.0	31.8	3.3	5.7	136	0.0	28.6	10.3	11.3	0.0	11.5	8.6	0.0
24	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	44.1	9.1	5.9	32.9	889	1.2	73.1	40.8	45.5	0.0	13.6	51.8	0.0
25	ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0.2	4.1	-1.0	3.9	63	0.0	20.6	5.5	5.9	-7.2	5.5	2.2	0.0
ΣΥΝΟΛΟ			190	3,955	469	760	16,682	40	8,190	3,767	4,153	626	1,182	1,929	716

Σχόλια/ Διευκρινίσεις Πίνακα Α

(α) Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ):

- **Μισθολόγιο** – Περιλαμβάνει €14,6 εκ. τα οποία κεφαλαιοποιήθηκαν στο πάγιο ενεργητικό της ΑΗΚ. Περιλαμβάνει €11,8 εκ. που αφορούν συνταξιοδοτικό κόστος τρέχουσας υπηρεσίας (για Σχέδιο Συντάξεων και Σχέδιο Συμβασιούχων), εισφορές στο ταμείο προνοίας προσωπικού της ΑΗΚ καθώς και εισφορές της ΑΗΚ στο Νέο Συνταξιοδοτικό Σχέδιο μείον €1,7 εκ. έσοδο που προκύπτει από της αποκοπές 3% από τους μισθούς των μελών του Σχεδίου Συντάξεων και των Συμβασιούχων
- **Πληρωμένες Συντάξεις** - Το ποσό καταβάλλεται από το Ταμείο Συντάξεων και Χορηγημάτων της ΑΗΚ και δεν αποτελεί έσοδο της ΑΗΚ.
- **Πάγιο Ενεργητικό** – Περιλαμβάνει περιουσιακά στοιχεία με δικαίωμα χρήσης, επενδύσεις σε συνδεδεμένη εταιρεία και μη κυκλοφορούντα εισπρακτέα.
- **Καθαρό χρέος** – Λαμβάνει υπόψη επενδύσεις ταμειακών διαθεσίμων σε χρηματοοικονομικά μέσα που έγιναν με βάση την πολιτική διαχείρισης του Οργανισμού.

(β) Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου (ΑΤΗΚ):

- **Καθαρές Μεταβιβάσεις** – Αφορά μέρισμα €23,2 εκ. από την ΑΤΗΚ στην ΚΔ.
- **Μισθολόγιο** – Περιλαμβάνει έξοδα προσωπικού πριν την αφαίρεση της κεφαλαιοποίησης εργατικών σε αναπτυξιακά έργα.
- **Πληρωμένες Συντάξεις** - Το ποσό καταβάλλεται από το Ταμείο Συντάξεων και Χορηγημάτων που αποτελεί άλλο Νομικό Πρόσωπο

(γ) Δημόσια Επιχείρηση Φυσικού Αερίου (ΔΕΦΑ)⁸:

- **Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας** - Αποτελούνται κατά κύριο λόγο από Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση.

(δ) Κυπριακός Οργανισμός Αγροτικών Πληρωμών (ΚΟΑΠ)

- **Καθαρές Μεταβιβάσεις & Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας** – Αφορούν το Ταμείο Λειτουργίας του Οργανισμού και δεν περιλαμβάνουν την Κρατική συνεισφορά και τα Έσοδα του Ταμείου Πληρωμών ύψους €27,1 εκ. και €71,7 εκ. αντίστοιχα (Cash-basis).

⁸ Η ΔΕΦΑ, με την ψήφισή του περί Δημόσιας Επιχείρησης Φυσικού Αερίου Νόμος του 2022 (140(I)/2022), οποίος τέθηκε σε ισχύ εντός του 2023, με τη δημοσίευση του στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, κατηγοριοποιείται ως Κρατικός Οργανισμός.

(ε) Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας (ΟΑΥ)

- **Καθαρές Μεταβιβάσεις** – Αφορά συγχρηματοδοτούμενο έργο του ΟΑΥ για το οποίο μεταβιβάζεται η Ευρωπαϊκή συνεισφορά μέσω του Υπουργείου Υγείας.

(στ) Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας (ΟΚΥΠΥ)

- Η αύξηση που παρατηρείται στον αριθμό προσωπικού από τις Εκθέσεις των προηγούμενων χρόνων, οφείλεται στην συμπερίληψη του αριθμού του αποσπασμένου προσωπικού (4.631 άτομα) για σκοπούς ορθότερης παρουσίας. Λαμβάνοντας υπόψη το αποσπασμένο προσωπικό, ο ΟΚΥΠΥ την τριετία 2020, 2021 και 2022 απασχολούσε 7.235, 7.269, και 7.142 άτομα, αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

	Κρατική Χορηγία / Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού / Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Χρέος / Ίδια Κεφάλαια
ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	72.73	62.16	1.04	0.00
ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	0.00	7.63	1.85	0.13
ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	0.00	44.25	35.87	0.00
ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	0.00	30.18	2.83	0.00
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	14.93	38.80	10.16	0.00
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	0.00	41.84	1.00	0.00
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	0.00	43.24	49.53	0.00
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	0.00	80.44	1.48	59.54
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	97.75	77.48	1.07	0.00
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	0.04	0.35	2.13	0.00
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ (ΟΚΥΠΥ)	2.67	71.04	15.69	0.00
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	0.00	48.44	19.46	0.00
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	79.32	47.45	6.99	0.00
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	95.24	58.54	0.75	0.00
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΑΣ	0.00	29.41	16.11	1.32
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	0.00	22.39	3.63	3.16
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ - ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	0.00	4.59	3.38	0.27
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	0.00	15.31	8.90	0.41
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	0.00	31.03	7.93	3.06
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	0.00	82.35	3.56	0.47
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	0.00	54.48	3.14	0.00
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	0.00	16.04	1.04	0.00
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	0.00	50.44	1.43	0.00
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	82.89	72.31	2.64	0.00
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	4.10	66.15	2.05	0.05

Σχόλια/ Διευκρινίσεις Πίνακα Β

(α) Κρατική Χορηγία / Σύνολο Εσόδων

Παρατηρείται ότι, οι οργανισμοί που έχουν το ψηλότερο ποσοστό, είναι οργανισμοί οι οποίοι δεν ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και επομένως δεν παράγουν έσοδα αρκετά για να καλύψουν όλες τις δαπάνες τους, και ως εκ τούτου τους παρέχεται Κρατική στήριξη.

(β) Χρέος / Ίδια Κεφάλαια⁹

Ο μεγάλος δείκτης Χρέους/Ίδια Κεφάλαια του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών προκύπτει από υψηλό δανεισμό του Οργανισμού από το Κράτος ύψους €365,6 εκ. με τα οποία χρηματοδοτήθηκαν τα δάνεια του Οργανισμού προς το κοινό. Περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με την κατάσταση δανείων του Οργανισμού παρέχονται στο Κεφάλαιο IV «ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ»

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν από τη λειτουργία των πιο πάνω οντοτήτων είναι οι ακόλουθοι:

- (α) Πιθανή μείωση της κερδοφορίας τους η οποία θα επιφέρει μείωση των εισοδημάτων για το κράτος είτε αυτά προέρχονται από μερίσματα ή/και καταβολή άμεσων και έμμεσων φορολογιών.
- (β) Σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί ζημιά για σειρά ετών είναι πιθανόν να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και κατ' επέκταση τις δημοσιονομικές προοπτικές αφού το κράτος είναι πιθανό να κληθεί να καλύψει τις ζημιές αυτές μέσω κρατικής χορηγίας αν η νομοθεσία το επιτρέπει.
- (γ) Ζημιογόνα πορεία των οντοτήτων αυτών πιθανόν να επηρεάσει την ρευστότητα τους και κατ' επέκταση την ικανότητα τους για την έγκαιρη αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους προς τους πιστωτές τους. Εάν το κράτος έχει εγγυηθεί οποιαδήποτε υποχρέωση προς πιστωτές πιθανόν να κληθεί να καταβάλει το ανάλογο ποσό. Εάν αυτό επισυμβεί θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά.
- (δ) Η πιθανή αύξηση των λειτουργικών και κεφαλαιουχικών δαπανών από οντότητες που δεν πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες (άρα δεν έχουν σημαντικά εισοδήματα) θα επηρεάσει αρνητικά τα δημόσια οικονομικά αφού το κράτος θα κληθεί να καταβάλει αυξημένες χορηγίες.
- (ε) Τα αναλογιστικά ελλείμματα των ΟΔΔ για κάλυψη των συνταξιοδοτικών ωφελημάτων των υπαλλήλων τους, και ιδιαίτερα των ΟΔΔ που καλύπτουν τις δαπάνες τους με κρατική χορηγία.
- (στ) Ανάλογα με την δραστηριότητα του κάθε Οργανισμού, ενδεχόμενη πτώχευση ή μη εύρυθμη λειτουργία μπορεί να οδηγήσει σε έκτακτα μέτρα της Κυβέρνησης τα οποία κατά πάσα πιθανότητα θα έχουν σημαντικό κόστος.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

(α) Ο Κώδικας Δημόσιας Διακυβέρνησης (ΚΔΔ) του 2019, στοχεύει στην προώθηση καλών πρακτικών διακυβέρνησης και ενθαρρύνει τους Οργανισμούς που παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες ή/και χρησιμοποιούν δημόσιο χρήμα να τις ενσωματώσουν στη λειτουργία τους ως οδηγός και να συμμορφωθούν. Οι βασικές αρχές διακυβέρνησης, που μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν θέματα οικονομική διαχείρισης αλλά και διαχείρισης κινδύνων, βοηθούν στην αύξηση της απόδοσης καθώς και στην οικονομική ευρωστία του κάθε Οργανισμού και κατ' επέκταση των δημόσιων οικονομικών.

⁹ Περιλαμβάνει τα δάνεια - όχι όλες τις υποχρεώσεις.

Με στόχο την παρακολούθηση της εφαρμογής του ΚΔΔ, κατά την υποβολή του ετήσιου Προϋπολογισμού, οι Οργανισμοί συμπληρώνουν το Ερωτηματολόγιο Ελέγχου Συμμόρφωσης και την Βεβαίωση Εφαρμογής του ΚΔΔ. Ο Κώδικας Διακυβέρνησης έχει διατυπωθεί με βάση την αρχή της «συμμόρφωσης ή της εξήγησης» (comply or explain), με την οποία ένας Οργανισμός που υιοθετεί τον Κώδικα πρέπει είτε να συμμορφώνεται πλήρως με τις αρχές του είτε, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης ένεκα της φύσης του Οργανισμού ή κάποιας ιδιαιτερότητας, να τεκμηριώνει επαρκώς τους τρόπους με τους οποίους εξακολουθεί να τηρείται η σχετική αρχή.

Ο ΚΔΔ μετά την υποβολή της Έκθεσης του ΔΝΤ (βλ. αναφορά σελ. 42) ενδέχεται να αναθεωρηθεί σε μια προσπάθεια περαιτέρω ενίσχυσης του πλαισίου διακυβέρνησης.

(β) Ακόμα ένα μέτρο πρόληψης αποτελεί η ετοιμασία Έκθεσης Κινδύνου από τον κάθε Οργανισμό η οποία επίσης υποβάλλεται μαζί με τον ετήσιο Προϋπολογισμό. Η Έκθεση Κινδύνου περιλαμβάνει την αναγνώριση, την αξιολόγηση, τον τρόπο χειρισμού των κινδύνων, χρονοδιάγραμμα μείωσης ή εξάλειψης του κινδύνου καθώς και εκτίμηση των αποτελεσμάτων, μετά από την λήψη μέτρων.

(γ) Περαιτέρω, μαζί με την υποβολή στη Βουλή των Αντιπροσώπων των Προϋπολογισμών των οντοτήτων Γενικής Κυβέρνησης/Κρατικών Οργανισμών, κατατίθεται στη ΒτΑ και στον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας (ΓΕ), λεπτομερής έκθεση συμμόρφωσης και εφαρμογής των παρατηρήσεων του ΓΕ που περιέχονται στην τελευταία εκδοθείσα ετήσια έκθεσή του και αφορούν τις αρμοδιότητες και δραστηριότητες των υπηρεσιών που αφορά ο υπό έγκριση προϋπολογισμός.

(δ) Συνεχής παρακολούθηση και έλεγχος των οικονομικών αποτελεσμάτων των πιο πάνω οντοτήτων από όλους τους αρμόδιους φορείς.

(ε) Τακτή ενημέρωση των ΔΣ για τα οικονομικά τους αποτελέσματα, ανά τρίμηνο, και εντοπισμό πιθανών κινδύνων που προκύπτουν από τα αποτελέσματα αυτά και εισηγήσεις για μετριασμό των κινδύνων αυτών.

(στ) Ενημέρωση του αρμόδιου Υπουργείου για τα οικονομικά αποτελέσματα του οργανισμού και τους πιθανούς κινδύνους και τις επιπτώσεις που αυτοί επιφέρουν στον οργανισμό ή στην οικονομία γενικότερα και εισηγήσεις με τα μέτρα μετριασμού των κινδύνων.

(ζ) Θέσπιση ή/και αναβάθμιση εσωτερικών κανονισμών που αφορούν την εύρυθμη λειτουργία των οργανισμών.

Επόμενα Βήματα

Ετοιμασία σχεδίου δράσης για τη μεταρρύθμιση του τρόπου που αξιολογούνται και εποπτεύονται οι Οντότητες Δημοσίου Δικαίου. Οι μεταρρυθμίσεις ενδεχομένως να αφορούν, μεταξύ άλλων, θέματα και διαδικασίες σχετικά με τα πιο κάτω:

- (α) Διορισμός μελών του Διοικητικού Συμβουλίου
- (β) Επισημοποίηση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του εκάστοτε Οργανισμού, με σκοπό την αξιολόγηση του ως προς αυτούς.
- (γ) Ρόλοι και αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου.
- (δ) Αναθεώρηση του Κώδικα Δημόσιας Διακυβέρνησης.
- (ε) Δηλώσεις εταιρικής πρόθεσης (Statements of Corporate Inten) ή/ και Συμβόλαια σχετικά με την απόδοση των ΟΔΔ (Performance Contracting).

iii. ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Εισαγωγικά

Οι ΑΤΑ αποτελούν μέρος της Γενικής Κυβέρνησης. Υπάρχουν 39 Δήμοι εκ των οποίων οι 9 είναι κατεχόμενοι και 487 Κοινοτικά Συμβούλια, εκ των οποίων τα 137 είναι κατεχόμενα. Οι Δήμοι και τα Κοινοτικά Συμβούλια ετοιμάζουν τους δικούς τους προϋπολογισμούς. Οι προϋπολογισμοί των Δήμων εγκρίνονται από κοινού από τους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών και οι προϋπολογισμοί των Κοινοτικών Συμβουλίων από τον Υπουργό Εσωτερικών (Επαρχοι) και τον Υπουργό Οικονομικών, σύμφωνα με τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο του 2014, 20(Ι)/2014, και τους περί Δήμων και περί Κοινοτήτων Νόμους.

Για κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των προϋπολογισμών τους, παραχωρείται κρατική χορηγία, η κατανομή της οποίας γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών, σύμφωνα με πληθυσμιακά κριτήρια.

Ανάλυση Κινδύνων

Η ανάλυση που ακολουθεί αφορά μόνο τους τριάντα (30) ελεύθερους Δήμους (και όχι τους κατεχόμενους και τις κοινότητες κατεχόμενες και μη). Πρόσθετα, οι Δήμοι έχουν κατηγοριοποιηθεί σύμφωνα με πληθυσμιακά στοιχεία της τελευταίας απογραφής πληθυσμού του 2011.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από τις ΑΤΑ, συλλέχθηκαν οικονομικά στοιχεία στη βάση των ελεγμένων ή προκαταρκτικών οικονομικών καταστάσεων για το 2022, καθώς επίσης και δημογραφικά στοιχεία. Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία, ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν και παρουσιάζουν διάφορα δεδομένα για τα έσοδα, τις δαπάνες, το προσωπικό, κλπ. (Πίνακας Γ) και εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες (Πίνακας Δ) οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία των Δήμων. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων και τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες.

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ

Κατηγοριοποίηση Δήμων βάσει του πληθυσμού	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Λειτουργικές Δαπάνες (€ 000)	Μισθολόγιο (Συνολικό κόστος εργοδότη) (€ 000)	Κόστος Συντάξεων (€ 000)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, έκτακτοι, αορίστου, ωρομίσθιοι)	Ενεργητικό (Assets) (€ 000)	Σύνολο Δαπανών για το 2022 (€ 000)	Αναλογιστικό (Έλλειμμα)/ Πλεόνασμα (€ 000)
Πληθυσμός κάτω των 10.000	12.989	41.524	28.092	16.945	0.722	519	147.809	62.901	-9.875
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	22.242	62.450	41.887	30.692	1.913	913	210.810	79.446	-37.309
Πληθυσμός άνω των 30.001	47.017	127.835	63.857	66.244	9.901	1,832	806.299	192.405	-153.699
ΣΥΝΟΛΟ	82.248	231.809	133.837	113.881	12.536	3,264	1,164.919	334.751	-200.882

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ

Κατηγοριοποίηση Δήμων βάσει του πληθυσμού	Μέσος μισθός €	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού/ Συνολικές
Πληθυσμός κάτω των 10.000	32,649	23.83	26.94
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	33,617	26.26	38.63
Πληθυσμός άνω των 30.001	36,160	26.89	34.43

Σε γενικές γραμμές, οι τριάντα (30) Δήμοι εργοδοτούν 3,264 εργαζομένους όπου ο μεγαλύτερος Δήμος απασχολεί 460 εργαζομένους και ο μικρότερος 9.

Η κρατική χορηγία που παραχωρήθηκε στους Δήμους το 2022 ανήλθε στα €82,2 εκ. και έχει αυξηθεί από την προηγούμενη χρονιά κατά €5,9 εκ. Όπως φαίνεται στον Πίνακα Γ η κρατική χορηγία προς τους Δήμους αποτελεί σημαντικό κομμάτι των συνολικών τους εσόδων γεγονός που τους καθιστά, ως ένα βαθμό, οικονομικά εξαρτώμενους από το Κράτος.

Το μισθολόγιο καλύπτει το 34% περίπου των συνολικών τους δαπανών ενώ οι υπόλοιπες λειτουργικές τους δαπάνες καλύπτουν περίπου το 40%. Κατ' επέκταση, οι δαπάνες προσωπικού και οι λειτουργικές δαπάνες αποτελούν το σημαντικότερο ποσοστό των δαπανών των Δήμων. Διευκρινίζεται ότι στις λειτουργικές δαπάνες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες (καθαριότητα, κοινωνικές υπηρεσίες, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.ά.).

Όσον αφορά τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις των Δήμων προς την κυβέρνηση και τα άλλα πιστωτικά ιδρύματα αυτές ανέρχονται σε €660 εκ., έχοντας αυξηθεί από την προηγούμενη χρονιά κατά €43 εκ.

Τέλος, το αναλογιστικό έλλειμμα των ταμείων τους ανέρχεται στο συνολικό ποσό των €201 εκ., έχοντας αυξηθεί από την προηγούμενη χρονιά κατά €30 εκ. Το μεγαλύτερο μέρος της οφειλής προέρχεται κυρίως από τους μεγάλους πληθυσμιακά Δήμους. Σημειώνεται ότι, αρκετές αναλογιστικές μελέτες είναι πριν το 2022 όπου ξεκίνησε η σταδιακή αύξηση των επιτοκίων ενδέχεται σε πιο πρόσφατες αναλογιστικές μελέτες το πιο πάνω ποσό να εμφανιστεί μειωμένο.

Από τις τελευταίες διαθέσιμες αναλογιστικές μελέτες προκύπτει ότι μεγάλος αριθμός Δήμων παρουσιάζει αναλογιστικά ελλείμματα στις συντάξεις. Σε περίπτωση που Δήμος αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις προς τους εργοδοτούμενους του, τότε το κράτος θα κληθεί να καλύψει τις υποχρεώσεις αυτές.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

- Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που αναμένεται να τεθεί σε εφαρμογή τον Ιούλιο του 2024, αναμένεται ότι θα προκύψουν εξοικονομήσεις μέσω της ενοποίησης κοινών υπηρεσιών, της βελτίωσης της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας. Η οικονομική αυτοτέλεια των Δήμων εκτιμάται ότι θα συμβάλει στη μείωση της εξάρτησης των Δήμων από το Κράτος και στην καλύτερη διαχείριση των οικονομικών τους.
- Η μείωση των λειτουργικών δαπανών και ο περιορισμός αύξησης των δαπανών προσωπικού των ΑΤΑ που αποτελούν το 74% των συνολικών δαπανών τους θα οδηγήσουν στη βελτίωση των οικονομικών τους και στη δυνατότητα πληρωμής των υποχρεώσεων τους προς διάφορους πιστωτές.
- Με την ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών παρακολούθησης των οικονομικών δεδομένων των ΑΤΑ και ειδικά τον έλεγχο των δαπανών. Η πιο στενή παρακολούθηση των δαπανών ενδέχεται να οδηγήσει σε πιο αποτελεσματικές δαπάνες και εξοικονομήσεις.
- Εντατικοποίηση των ενεργειών για είσπραξη των καθυστερημένων οφειλών προς τους Δήμους και παροχή πρόσθετων εργαλείων (νομοθετικών) για τη βελτίωση της εισπραξιμότητας.
- Η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου για πιο ορθολογιστική λειτουργία των ΑΤΑ, σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες του κάθε Δήμου. Ο κάθε

Δήμος πρέπει να ετοιμάζει και υλοποιεί ένα ρεαλιστικό/ ορθολογιστικό προϋπολογισμό εντός των οικονομικών του δυνατοτήτων.

- Με σκοπό την πλήρη χρηματοδότηση των Ταμείων Συντάξεων και εξάλειψης των ελλειμμάτων οι Δήμοι θα πρέπει, μέσω μακροχρόνιου σχεδιασμού, να χρηματοδοτούν το Αναλογιστικό τους Έλλειμμα με ετήσιες καταβολές μέσω των προϋπολογισμών τους. Επίσης οι αναλογιστικές μελέτες θα πρέπει να επικαιροποιούνται μέσα σε εύλογα διαστήματα έτσι ώστε να ενημερώνονται για τη διαφοροποίηση του ύψους της συνεισφοράς τους.
- Από 1/1/2018, μετά από απόφαση ΥΣ το κράτος έχει αναλάβει την αποπληρωμή των οφειλόμενων εγγυημένων δανείων των Δήμων.

Επόμενα Βήματα

Σύμφωνα με εισήγηση του ΔΝΤ (βλ. αναφορά σελ. 42), οι όποιες αλλαγές για ενίσχυση της διακυβέρνησης και επίβλεψης των Οντοτήτων Δημοσίου Δικαίου, θα πρέπει κατ' αναλογία να εφαρμοστούν και στις ΑΤΑ.

Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα της ΚΔ για το έτος 2022

iv. ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Εισαγωγικά

Οι Συμπράξεις Ιδιωτικού και Δημόσιου Τομέα προκύπτουν:

(α) είτε από τις Συμφωνίες Παραχώρησης Υπηρεσιών, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου Δημόσιου Τομέα αρ. 32 (IPSAS 32)

(β) είτε από άλλες Συμπράξεις του Ιδιωτικού με το Δημόσιο Τομέα, σύμφωνα με τις πρόνοιες άλλων Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, πέραν των προνοιών του IPSAS 32.

Οι **Συμφωνίες Παραχώρησης Υπηρεσιών** αποτελούνται κυρίως από συμβάσεις (δεσμευτικές ρυθμίσεις) βάσει των οποίων μια οντότητα δημόσιου τομέα, η παραχωρούσα αρχή, χορηγεί σε έναν ιδιωτικό φορέα, τον φορέα εκμετάλλευσης, το δικαίωμα εκμετάλλευσης των περιουσιακών στοιχείων της παραχωρούσας αρχής. Σε μια συμφωνία παραχώρησης υπηρεσιών, ο φορέας εκμετάλλευσης συμφωνεί να διατηρεί και λειτουργεί το περιουσιακό στοιχείο παρέχοντας μια δημόσια υπηρεσία για μια προκαθορισμένη χρονική περίοδο. Με τις Συμφωνίες Παραχώρησης Υπηρεσιών επιτυγχάνεται η κατάλληλη διαχείριση των απαιτούμενων πόρων και οι κίνδυνοι που απορρέουν κατανέμονται μεταξύ των εταίρων αναλόγως των αρμοδιοτήτων τους.

Ορισμός που δίνεται με βάση τα Διεθνής Λογιστικά Πρότυπα Δημόσιου Τομέα (IPSAS 32: Service Concession Arrangement- Grantor):

*Μια **συμφωνία παραχώρησης υπηρεσίας** είναι μια δεσμευτική συμφωνία μεταξύ μίας παραχωρούσας αρχής και ενός φορέα εκμετάλλευσης στην οποία:*

- (1) Ο φορέας εκμετάλλευσης χρησιμοποιεί το περιουσιακό στοιχείο παραχώρησης υπηρεσίας για να παρέχει μια δημόσια υπηρεσία εκ μέρους της παραχωρούσας αρχής για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και*
- (2) Ο φορέας εκμετάλλευσης αποζημιώνεται για τις υπηρεσίες του κατά την περίοδο της συμφωνίας παραχώρησης υπηρεσιών.*

Η παραχωρούσα αρχή αναγνωρίζει μία συμφωνία ως Συμφωνία Παραχώρησης Υπηρεσιών εάν πληρούνται τα πιο κάτω κριτήρια:

- (1) Η παραχωρούσα αρχή ελέγχει ή ρυθμίζει **τις υπηρεσίες** που πρέπει να παρέχει ο φορέας εκμετάλλευσης με το περιουσιακό στοιχείο, **σε ποιον** πρέπει να τους παρέχει και **σε ποια τιμή**, και*
- (2) Η παραχωρούσα αρχή ελέγχει - μέσω ιδιοκτησίας, πραγματικού δικαιώματος ή αλλιώς - τυχόν σημαντικά εναπομένοντα δικαιώματα στο περιουσιακό στοιχείο στο τέλος της διάρκειας της συμφωνίας.*

Συνήθως οι συμφωνίες παραχώρησης υπηρεσιών αναφέρονται κυρίως σε έργα υποδομής όπως αεροδρόμια, έργα υποδομής σε διόδους, γέφυρες, νοσοκομεία, φυλακές, μονάδες αφαλάτωσης κ.λπ. και άλλα πάγια ή άυλα περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για διοικητικούς σκοπούς για την **παροχή δημόσιων υπηρεσιών**, τα οποία ενδέχεται να υπάρχουν ήδη, ή να κατασκευαστούν ή ακόμη να αναφέρονται σε έργα αναβάθμισης υφιστάμενων περιουσιακών στοιχείων από τον φορέα εκμετάλλευσης.

Οι Συμφωνίες Παραχώρησης Υπηρεσιών που βρίσκονται σε ισχύ κατά τη διάρκεια του έτους 2022 παρουσιάζονται πιο κάτω:

Α. Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου

Β. Λιμάνι Λεμεσού

Γ. Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας

Δ. Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας

Ε. Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού

ΣΤ. Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Πάφου

Ζ. Έργο Ανάπτυξης και Διαχείρισης του Λιμανιού και της Μαρίνας της Λάρνακας

Η. Μονάδα ΟΕΔΑ και ΣΜΑ Λεμεσού

Άλλες **Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα** που βρίσκονται σε ισχύ κατά τη διάρκεια του έτους 2022, αλλά δεν εμπίπτουν στον ορισμό των Συμφωνιών Παραχώρησης Υπηρεσιών σύμφωνα με τις πρόνοιες του IPSAS 32 λόγω μη εκπλήρωσης των κριτηρίων αναγνώρισης είναι οι ακόλουθες:

Θ. Μαρίνα Λεμεσού

Ι. Μαρίνα Αγίας Νάπας

Κ. Μαρίνα Παραλιμνίου

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
Περιγραφή σύμπραξης	Συμφωνία Παραχώρησης για την Ανάπτυξη, Μελέτη, Κατασκευή, Συντήρηση και Λειτουργία των Αερολιμένων Λάρνακας και Πάφου	Αποκρατικοποίηση των Εμπορικών Δραστηριοτήτων του Λιμένα Λεμεσού: Τμήμα 1: Σύμβαση Παραχώρησης για την Διαχείριση των Εμπορικών Δραστηριοτήτων του Τερματικού Σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων στο Λιμάνι Λεμεσού Τμήμα 2: Σύμβαση Παραχώρησης για την Διαχείριση των Εμπορικών Δραστηριοτήτων του Τερματικού Σταθμού Γενικού Εμπορίου στο Λιμάνι Λεμεσού Τμήμα 3: Σύμβαση Παραχώρησης Θαλάσσιων Υπηρεσιών στο Λιμάνι Λεμεσού.
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	8.7.2005	25.4.2016
Ημερομηνία ισχύος συμφωνίας	12.5.2006	29.1.2021
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	25 έτη	Τμήμα 1: 25 έτη Τμήμα 2: 15 έτη Τμήμα 3: 25 έτη

Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστές: 100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	Φάση Ι €659,6 εκ.(κατασκευή αερολιμένων – ολοκληρώθηκε)	
	Φάση ΙΙ €80-100 εκ. (επέκταση αερολιμένων – δεν ξεκίνησε)	
	<u>Σύνολο €802,6 εκ.</u>	

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
Καθαρή αξία εισοδημάτων από το έργο (Κυβέρνησης)		Τμήμα 1:
	Σταθερό: €3,5 εκ. ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	Σταθερό Μίσθωμα: €7 εκ ανά έτος Μεταβλητό Μίσθωμα: 62,71% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
	Μεταβλητό: 33% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή μείον 0,62% του ποσοστού αυτού το οποίο αφορά στην προσαρμογή επιτοκίου αναφοράς με ημερομηνία ισχύος 12/05/2006	Τμήμα 2: Σταθερό Μίσθωμα: €2 εκ ανά έτος Μεταβλητό Μίσθωμα: 52,10% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή
	Διαμοιρασμός κερδών βάσει προτύπων απόδοσης (Δεν εφαρμόστηκε το έτος 2022)	Τμήμα 3: Σταθερό Μίσθωμα: €0,15 εκ ανά έτος Μεταβλητό Μίσθωμα: 10,1% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
Εισπράξεις έτους	€0,01 εκ. (Σημείωση 1)	€55,5 εκ. Τμήμα 1: €39,0 εκ. Τμήμα 2: €15,9 εκ. Τμήμα 3: €0,6 εκ,
Πληρωμές έτους	€12,7 εκ.	Δ/Ε
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Ναι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Σύμφωνα με τους όρους της Συμφωνίας	Η Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της Σύμβασης και υπό προϋποθέσεις.
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
Καθορισμός τελών	Αεροναυτικά τέλη: αύξηση μόνο με έγκριση της Κυβέρνησης	Ρυθμιζόμενες Χρεώσεις: Καθορισμός ανώτατων ορίων από Αρχή Λιμένων
	Μη αεροναυτικά τέλη: ελεύθερος καθορισμός, βασισμένος στο κόστος της σχετικής υπηρεσίας	Μη ρυθμιζόμενες Χρεώσεις: Ελεύθερος Καθορισμός

Λεπτομέρειες	(Γ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Δ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας
Περιγραφή σύμβασης	Ανακαίνιση, λειτουργία και πώληση νερού	Ανακαίνιση, λειτουργία, συντήρηση και πώληση νερού
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	26.1.2012	30.9.2005 και 27.11.2007 (συμπληρωματική συμφωνία)
Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας	1.7.2015	20.5.2007
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	27 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 25 έτη για λειτουργία)	22 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 20 έτη για λειτουργία)
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%

Λεπτομέρειες	(Γ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Δ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	€6 εκ.	€27,8 εκ.
Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία	€12,3 εκ.	€41,7 εκ.
Εισπράξεις έτους	Δ/Ε	Δ/Ε
Πληρωμές έτους	€18,1 εκ. (Σημείωση 2)	€29,4 εκ. (Σημείωση 2)
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)
Καθορισμός τελών	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (Σημείωση 4)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (Σημείωση 4)

Λεπτομέρειες	(Ε) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Πάφου
Περιγραφή σύμπραξης	Σχεδιασμός, κατασκευή, λειτουργία, συντήρηση και προμήθεια νερού	Κατασκευή Μονάδας Αφαλάτωσης Πάφου, είναι τύπου αντίστροφης ώσμωσης και σκοπός του είναι η παραγωγή 4,93 εκ. κυβικών μέτρων αφαλατωμένου νερού ετησίως, σε καθορισμένη ποιότητα και με καθορισμένο μέγιστο όριο κατανάλωσης ενέργειας
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	7.8.2009	17.1.2019
Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας	1.7.2012	24.5.2021
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	23 έτη (3 έτη για κατασκευή και 20 έτη για λειτουργία)	25 έτη
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	€45,8 εκ.	€ 5 εκ.

Λεπτομέρειες	(Ε) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Πάφου
Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία	€81,6 εκ.	€7,1 εκ.
Εισπράξεις έτους	Δ/Ε	Δ/Ε
Πληρωμές έτους (με Φ.Π.Α.)	€15,5 εκ. (Σημείωση 2)	€3,8 εκ. (Σημείωση 2)
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)
Καθορισμός τελών	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (Σημείωση 4)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (Σημείωση 4)

Λεπτομέρειες	(Ζ) Λιμάνι και Μαρίνα Λάρνακας	(Η) Μονάδα ΟΕΔΑ ΚΑΙ ΣΜΑ Λεμεσού
Περιγραφή σύμπραξης	Το Έργο αφορά την παραχώρηση μέσω δανειοδότησης της διαχείρισης του Λιμανιού και της Μαρίνας Λάρνακας για 40 χρόνια, και μίσθωση του ενδιαμέσου χώρου για ανάπτυξη γης (Real Estate Development) για χρονική περίοδο 125 χρόνων. Συγκεκριμένα: "Λιμάνι: Αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών του Λιμανιού και δημιουργία νέων υποδομών με επέκταση των κρηπιδωμάτων, κατασκευή νέων κτιρίων και άλλα. Διαχείριση φορτίου κυρίως τοπικού με στόχο την εξυπηρέτηση της εγχώριας αγοράς και βιομηχανίας." "Μαρίνα: Ανάπτυξη και επέκταση της Μαρίνας η οποία θα μπορεί να φιλοξενήσει τουλάχιστον 600 σκάφη, επέκταση και κατασκευή νέων κυματοθραυστών, κατασκευή νέου κτιρίου γιοτ κλαμπ και παροχή όλων των σύγχρονων υπηρεσιών προς τα σκάφη που φιλοξενούνται στην Μαρίνα. " "Ανάπτυξη Γης: Κατασκευή κτιρίων για οικιστική, τουριστική και γραφειακή χρήση, χώρων εστίασης και αναψυχής, τουριστικές μονάδες, εκπαιδευτικό κέντρο, ιατρικό κέντρο, χώρων για πολιτιστικές δραστηριότητες, περιλαμβανομένων όλων των απαραίτητων υποδομών, πεζόδρομων, χώρων πρασίνου, πάρκων και ανοιχτών χώρων εκδηλώσεων."	Κατασκευή και Λειτουργία της Μονάδας ΟΕΔΑ και ΣΜΑ Λεμεσού
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	4/12/2020	6/3/2015

Λεπτομέρειες	(Ζ) Λιμάνι και Μαρίνα Λάρνακας	(Η) Μονάδα ΟΕΔΑ ΚΑΙ ΣΜΑ Λεμεσού
Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας	Το Συμβόλαιο έχει υπογραφτεί στις 4 Δεκεμβρίου 2020. Από την 1η Απριλίου 2021 ξεκίνησε η μεταβατική περίοδος η οποία έχει διάρκεια μέχρι και 12 μήνες, μετά από τη λήξη της οποίας την 1η Απριλίου 2022 ο Ανάδοχος ανέλαβε την διαχείριση του Λιμανιού και της Μαρίνας Λάρνακας.	9/11/2017
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	Για τη διαχείριση του Λιμανιού και της Μαρίνας Λάρνακας 40 χρόνια, και για τη μίσθωση του ενδιαμέσου χώρου για ανάπτυξη γης για χρονική περίοδο 125 χρόνων	10 έτη
Διαμοιρασμός κόστους	Το κόστος ανάπτυξης θα καλύπτει 100% από τον ανάδοχο. Το κράτος δεν θα αναλάβει κεφαλαιουχικό κόστος πέραν του κόστους για τις υπηρεσίες των Οικονομικών / Τεχνικών Συμβούλων ύψους €100.000 συν ΦΠΑ και τα κόστη παρακολούθησης του Έργου.	Κυπριακή Δημοκρατία 100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	Το τελικό κόστος θα καθοριστεί με την ολοκλήρωση της μεταβατικής περιόδου. €0,7 εκ.	€37.093 εκ.
Εισπράξεις έτους		Δ/Ε

Λεπτομέρειες	(Ζ) Λιμάνι και Μαρίνα Λάρνακας	(Η) Μονάδα ΟΕΔΑ ΚΑΙ ΣΜΑ Λεμεσού
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Υπάρχει δικαίωμα ανανέωσης της συμφωνίας με συγκεκριμένες προϋποθέσεις.	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Υπάρχει δικαίωμα τερματισμού της συμφωνίας με συγκριμένες προϋποθέσεις.	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωγου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυπριακή Δημοκρατία για το χώρο της Μαρίνας και Ανάπτυξης Γης και Αρχή Λιμένων Κύπρου για το χώρο του Λιμανιού	Κυπριακή Δημοκρατία
Καθορισμός τελών	Ρυθμιζόμενες χρεώσεις: Καθορισμός ανωτάτων ορίων από την Αρχή Λιμένων Μη Ρυθμιζόμενες χρεώσεις: Ελεύθερος Καθορισμός	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους

Λεπτομέρειες	(Θ) ΜΑΡΙΝΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	(Ι) ΜΑΡΙΝΑ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΑΣ	(Κ) ΜΑΡΙΝΑ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ
Περιγραφή σύμπραξης	Το έργο αφορά την Ανάπτυξη, Λειτουργία, Διαχείριση και Εκμετάλλευση της Μαρίνας Λεμεσού	Το έργο αφορά την Ανάπτυξη, Λειτουργία, Διαχείριση, και Εκμετάλλευση της Μαρίνας Αγίας Νάπας	Το έργο αφορά την Ανάπτυξη, Λειτουργία, Διαχείριση, και Εκμετάλλευση της Μαρίνας Παραλιμνίου
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	Σύμβαση Μίσθωσης - Υπογράφηκε στις 25/1/2008 και Συμπληρωματική Συμφωνία υπογράφηκε στις 25/1/2010	Σύμβαση Μίσθωσης - Υπογράφηκε στις 27/4/2012	Σύμβαση Άδειας Χρήσης 15/1/2018
Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας	25/1/2010	27/4/2012	15/1/2018
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	53 χρόνια	55 χρόνια	125 χρόνια (εώς 14/01/2143)
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστές 100%	Διαχειριστές 100%	Διαχειριστές 100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	Το τελικό κόστος ανήλθε περί των €400 εκατ.	Το συνολικό εκτιμώμενο κόστος είναι περίπου €220 εκατ.	€ 85.9 εκ.
Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία	Δ/Ε	Δ/Ε	Δ/Ε

Λεπτομέρειες	(Θ) ΜΑΡΙΝΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	(Ι) ΜΑΡΙΝΑ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΑΣ	(Κ) ΜΑΡΙΝΑ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ
Εισπράξεις έτους	€2.453.747 το οποίο αναλύεται ως ακολούθως: α) €367.869 Μίσθωμα β) €2.085.878 Εισπράξεις από Μισθώσεις ακινήτων εκ του οποίου ποσό ύψους €20.216 αφορά Φ.Π.Α. επί τους χώρους ελλιμενισμού.	€609.583 το οποίο αναλύεται ως ακολούθως: α) €100.376 Μίσθωμα β) €509.207 Εισπράξεις από Μισθώσεις Ακινήτων	Ετήσιο ενοίκιο € 136.931
Πληρωμές έτους (με Φ.Π.Α.)	Δ/Ε	Δ/Ε	Δ/Ε
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Κυβέρνηση (μόνο στην περίπτωση παράβασης των όρων της Συμφωνίας)	Κυβέρνηση (μόνο στην περίπτωση παράβασης των όρων της Συμφωνίας)	Κυβέρνηση (μόνο στην περίπτωση παράβασης των όρων της Συμφωνίας)
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυπριακή Δημοκρατία	Κυπριακή Δημοκρατία	Κυπριακή Δημοκρατία
Καθορισμός τελών	Μη ρυθμιζόμενες χρεώσεις : Ελεύθερος Καθορισμός	Μη ρυθμιζόμενες χρεώσεις : Ελεύθερος Καθορισμός	Μη ρυθμιζόμενες χρεώσεις : Ελεύθερος Καθορισμός

Επεξηγήσεις:

Σημείωση 1: Συμπεριλαμβάνονται στα *Ενοίκια, Δικαιώματα και Άλλοι Πρόσοδοι* (Βλέπε ανάλυση στη σημείωση 5.1 των *Οικονομικών Καταστάσεων του Κράτους για το έτος 2022*). Αποτελούνται από Σταθερό εισόδημα €4,1 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα €50 εκ. μείον αποκοπές €9.8 εκ. από τα οποία μόνο €10.739 εισπραχθήκαν μέσα στο 2022, αφού η πληρωμή του Μεταβλητού Τέλους Παραχώρησης για το έτος αναστάληκε λόγω Covid και αναμένεται ότι θα εισπραχθεί σταδιακά μέσα στο 2023-2024, όπως προνοείται από τους σχετικούς όρους της Σύμβασης.

Πέραν των πιο πάνω, στα *Έσοδα από Προσφορά Υπηρεσιών και Αγαθών* (Βλέπε ανάλυση στη σημείωση 5, *Άλλα Έσοδα, των Οικονομικών Καταστάσεων του Κράτους 2022*) συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους €3 εκ., από το οποίο τα €0,8 εκ. ήταν σχετικά με το έτος 2021, που εισπράχθηκε από την Κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του έτους και αφορούσε παροχή υπηρεσιών από την Πυροσβεστική Υπηρεσία προς το Διαχειριστή. Ποσό ύψους €0,8 εκ., που αφορά παροχή υπηρεσιών για το έτος, εκκρεμεί κατά το τέλος του έτους.

Σημείωση 2: Δεν υπήρχαν οποιεσδήποτε Εκκρεμείς Υποχρεώσεις για το έτος.

Σημείωση 3: Τα έργα θα πρέπει να περιέλθουν στην Κυβέρνηση με ευθύνη του Διαχειριστή να είναι απαλλαγμένα οποιωνδήποτε ελαττωμάτων.

Σημείωση 4: Το κράτος υποχρεούται κατά το ελάχιστο να αγοράζει μια καθορισμένη ποσότητα ασφαλισμένου νερού ή έχει το δικαίωμα να θέσει τη μονάδα σε εφεδρεία και να καταβάλλει στον Ανάδοχο ένα ελάχιστο ποσό για κάλυψη του κεφαλαιουχικού κόστους. Οι τιμές μονάδας ανά κυβικό μέτρο αναπροσαρμόζονται κάθε τρίμηνο βάσει των ακόλουθων παραμέτρων: (α) δείκτης εργατικών, (β) δείκτης καυσίμων και (γ) πραγματική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας.

Σημείωση 5: Η μίσθωση των οικιστικών μονάδων της Μαρίνας γίνεται για 125 έτη. Οι συμβάσεις μίσθωσης υπογράφονται από τον Ανάδοχο για τα πρώτα 53 έτη και από την κυβέρνηση για τα υπόλοιπα 72 έτη

Ενδεχόμενες Υποχρεώσεις

Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου

Σε περίπτωση που ο Ανάδοχος δεν είναι σε θέση να αποπληρώσει τα δάνεια του, η κυβέρνηση έχει υποχρέωση να καταβάλει στους δανειστές του Αναδόχου το 95% των οφειλόμενων δανείων. Σε τέτοια περίπτωση η συμφωνία ακυρώνεται και τόσο οι υποδομές όσο και τα περιουσιακά στοιχεία του έργου μεταφέρονται στην κυριότητα της κυβέρνησης.

Άλλες ενδεχόμενες υποχρεώσεις αναφορικά με τους αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου ενδέχεται να προκύψουν από τις απαιτήσεις του φορέα εκμετάλλευσης αναφορικά με τις τροποποιήσεις των φορολογικών συντελεστών εταιρειών, από την αύξηση των συνεισφορών των κοινωνικών ασφαλίσεων και την ένταξη της συνεισφοράς στο ΓΕ.ΣΥ., απαιτήσεις λόγω των μέτρων περιορισμού της εξάπλωσης του κορονοϊού κ.λ.π.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο για μη κατάλληλη παράδοση της Μονάδας Αφαλάτωσης από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων. Το ολικό ποσό της απαίτησης ανέρχεται στα €17.629.080. Κατόπιν σχετικής εξέτασης από την ΚΕΑΑ, το θέμα της απαίτησης βρίσκεται στη Νομική Υπηρεσία, όπου καταβάλλεται προσπάθεια συνομολόγησης συμφωνίας με τον Ανάδοχο, για τον τρόπο επίλυσης των διαφορών. Στην παρούσα φάση, δεν μπορεί να προβλεφθεί η κατάληξη και ως εκ τούτου δεν μπορεί να προβλεφθεί η οποιαδήποτε επιβάρυνση στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Στο μεσοδιάστημα, έχουν καταρτιστεί και εγκριθεί Ειδικά Συμφωνητικά Έγγραφα (ad – hoc agreements) για τη σύναψη Συμφωνιών μεταξύ της Αναθέτουσας Αρχής και των Αναδόχων των δύο Μονάδων Αφαλάτωσης, για παραπομπή των Απαιτήσεων τους σε Διεθνή Διαιτησία. Τα έγγραφα αυτά ετοιμάστηκαν από τη Νομική Υπηρεσία και τον Δικηγόρο των Αναδόχων, κατόπιν σχετικών αποφάσεων της ΚΕΑΑ και με τη σύμφωνο γνώμη της Αναθέτουσας Αρχής. Τα Συμφωνητικά Έγγραφα προνοούν την κατ' αρχήν διεξαγωγή διαπραγμάτευσης μεταξύ των δύο μερών για περίοδο 12 μηνών από την ημερομηνία υπογραφής των ad hoc Συμφωνιών και σε περίπτωση μη κατάληξης, την προώθηση των απαιτήσεων σε Διεθνή Διαιτησία. Το Ειδικό Συμφωνητικό Έγγραφο (Ad-Hoc Aggrement) που ετοιμάστηκε από τα εμπλεκόμενα μέρη, υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από την ΚΕΑΑ. Η επίλυση των διαφορών βρίσκεται στο στάδιο διαπραγμάτευσης.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο ύψους €14.279.000, για καθυστέρηση στην παραχώρηση του Εργοταξίου και απαίτηση ύψους €680.383 για διακοπές στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στη Μονάδα Αφαλάτωσης. Και οι δύο απαιτήσεις εξετάστηκαν από την ΚΕΑΑ και απορρίφθηκαν. Κατόπιν σχετικής εισήγησης του Ανάδοχου και εξέτασης από την ΚΕΑΑ, ζητήθηκε από τη Νομική Υπηρεσία να ετοιμάσει σε συνεργασία με τον Ανάδοχο, Συμφωνία Επίλυσης Διαφορών στη βάση περιγράμματος που καθόρισε η ΚΕΑΑ, σε αντικατάσταση των αντίστοιχων προνοιών της Σύμβασης. Δεν επιλύθηκε η διαφορά με τη διαδικασία 'Διαπραγμάτευσης' και τώρα βρίσκεται στο στάδιο 'Διαιτησίας'.

Έργο Ανάπτυξης και Διαχείρισης του Λιμανιού και της Μαρίνας Λάρνακας

Με βάση τους όρους της Συμβάσης Παραχώρησης στις περιπτώσεις τερματισμού των Συμβάσεων, υπάρχουν συγκεκριμένοι όροι για αποζημιώσεις, αναλόγως του τρόπου και χρόνου τερματισμού, και των επενδύσεων που έχουν γίνει τη συγκεκριμένη περίοδο. Αποπληρωμή με σχετική φόρμουλα υπολογισμού αναλόγως σε ποια φάση είναι το έργο, των επενδύσεων που ενδεχομένως να έχουν γίνει και του μέρους που έχει αθετήσει τις υποχρεώσεις του. Επιπρόσθετα, σε περίπτωση διαφωνίας των δυο μερών για το ύψος της αποζημίωσης, το θέμα παραπέμπεται στον μηχανισμό επίλυσης διαφορών που αναφέρεται στη Σύμβαση.